

พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงใน เฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

อานรรักษ์ เชื้อนแก้ว¹ และ อัจฉรา ปันทรานวงศ์²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว” ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาลักษณะการนำเสนอเนื้อหาความรุนแรงในเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของคลิปข่าวและข่าวประเภทข้อเขียน รวมทั้งการแสดงความคิดเห็น (comments) ที่ปรากฏในเครือข่ายสังคม จำนวน 5 แฟนเพจ ได้แก่ เดลินิวส์ อีจัน ไทยรัฐ ไบรท์ทีวี 20 และ ข่าวช่อง 8 รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้ติดตามข่าวความรุนแรง นักวิชาการสื่อ และนักจิตวิทยา เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อพฤติกรรมความรุนแรง

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาเครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว พบว่า ในส่วนรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาของสื่อที่นำคลิปข่าวหรือข่าวมานำเสนอนั้น มี 4 เรื่อง เป็นการนำเสนอที่มีทั้งการนำภาพและเสียงจากเหตุการณ์จริงมานำเสนอทั้งหมด และมี 1 เรื่องที่เป็นการนำไปสร้างเป็นคลิปขึ้นมาใหม่ โดยใส่เสียงบรรยาย และข้อความประกอบเพื่อเล่าเหตุการณ์ความรุนแรง นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวประกอบของสื่อ ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะการบรรยายของผู้ประกาศข่าว หรือการเขียนเป็นข้อความข่าว

* วันที่รับบทความ 16 ธันวาคม 2562; วันที่แก้ไขบทความ 16 มกราคม 2563; วันที่ตอบรับบทความ 31 มกราคม 2563

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำกลุ่มวิชาสื่อสารองค์กร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เน้นการนำเสนอรายละเอียดของเหตุการณ์เพื่อสื่อให้เห็นภาพที่ใกล้เคียง เหตุการณ์จริงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า สื่อมีเป้าหมายที่จะสื่อสาร “ภาพจำลอง” ที่ใกล้เคียงภาพและเสียงจริงเหตุการณ์ให้มากที่สุด และการที่สื่อนำมาเผยแพร่ บนช่องทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ ซึ่งเป็นช่องทางออนไลน์ที่เปิดให้มีการสื่อสารสองทาง และหลายทางได้ทั้งระหว่างสื่อและผู้ใช้สื่อนั้นด้วยตนเอง แสดงให้เห็นเป้าหมายของการที่สื่อต้องการสร้างพื้นที่สาธารณะในการแสดงออกทางความคิดเห็นของ ผู้คนในสังคม ต่อการกระทำ ความรุนแรง และผู้กระทำความรุนแรง ตลอดจน ผู้ที่เป็นเหยื่อของการกระทำ ความรุนแรงนั้นด้วย

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ใช้สื่อหรือ “คอมเมนต์” นั้น พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นการตำหนิการกระทำ ความรุนแรง อย่างไรก็ตาม มีส่วนหนึ่งที่เสนอแนะทางออกแก่ผู้ที่ถูกกระทำ ความรุนแรง ประเด็นที่น่าสนใจคือ การแสดงความคิดเห็น มักเป็นการใช้ภาษาที่รุนแรง สื่อถึงอารมณ์เชิงลบเป็นส่วนมาก ทำให้พื้นที่สาธารณะในส่วนนี้ เป็นพื้นที่การแสดงออกทางอารมณ์เชิงลบ ซึ่งเป็นการกระทำ ความรุนแรงด้วยการใช้ภาษาต่อผู้ที่อยู่ในข่าว ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความรุนแรง ผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง และอาจรวมไปถึงผู้เกี่ยวข้อง เช่น ญาติ พี่น้อง ของผู้กระทำ และถูกกระทำ

จากผลการวิจัยในส่วนของความคิดเห็นของกลุ่มผู้ติดตาม นักวิชาการ ด้านจิตวิทยา และนักวิชาการด้านสื่อและการสื่อสาร มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ต่อพื้นที่การแสดงออกต่อความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว สามารถสรุปได้ว่า พื้นที่การนำเสนอข่าวของสื่อและการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้สื่อหรือติดตามสื่อเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวนั้น เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างหนึ่งที่สมาชิกในสังคม ซึ่งในที่นี้คือ ผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจ สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม ซึ่งในที่นี้คือ ความรุนแรง อย่างไรก็ตาม การแสดงออกดังกล่าวเป็นลักษณะที่ประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจน คำพูดที่รุนแรง ต่อผู้ที่อยู่ในข่าวทั้งที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงและผู้ที่ถูกกระทำ ความรุนแรง จนทำให้เหมือนเป็นการซ้ำเติมหรือเพิ่มระดับความรุนแรงให้กับเนื้อหาข่าวนั้น ทั้งนี้ การแสดงความคิดเห็นเป็นไปในลักษณะการทำตามความเห็น

กลุ่มหรือเกิดจากอิทธิพลกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเกิดการระรานหรือการแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงต่อกันได้ ประกอบกับพื้นที่ในโลกเสมือนจริง ทำให้ง่ายต่อการแสดงออก และไม่ทราบตัวตน ต่างจากการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา ดังนั้น การแสดงออกทางอารมณ์ การใช้ภาษา และความรุนแรงทางความคิดจึงเกิดขึ้นได้ง่าย และเป็นการกระทำที่ตามๆ กันไป หรือการเลียนแบบทางการแสดงอารมณ์และความคิดนั่นเอง ดังนั้น ผู้ใช้สื่อจึงควรต้องตระหนักและรู้เท่าทัน พร้อมใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ ก่อนที่จะตัดสินใจแสดงออกใดๆ

คำสำคัญ: เฟซบุ๊กแฟนเพจ สื่อและความรุนแรง พื้นที่สาธารณะ พื้นที่ไซเบอร์ กับความจริงเสมือน

Study of News Report and Public Expression towards Violence-Related News on Facebook Fanpage

Arnurak Khueankaeo³ and Adchara Pantaranuwong⁴

Abstract

This qualitative research intends to study types of presentation of violence-related contents on the social online network as found on news Facebook Fanpages. It entails a content analysis of news clips, writings and comments on the Fanpages of the following five social online media: Dailynews, Ejan, Thairath, Bright TV (20), and Channel 8, as well as in-depth interviews with followers of violence-related news, media academics, and psychologists. The objective is to study their views on violent behaviors.

The case study of the presentation of the contents reveals that four news clips are accompanied with images and sounds taken from the actual incidents, while one is a re-enactment of the scene with narration and captions to explain the extent of violence. In addition, the news presentation by the media, whether by the news broadcaster or with written messages, all focuses on the details as close to the real incidents as possible. This reflects how the media intend to convey “the scenario” showing real images and sounds as best they could and how

³ MCM student, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.

⁴ Assistant Professor, Department of Organizational Communication, Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.

the use of Facebook Fanpages provides a two-way and multiple-way communication between the media and media users. It also shows how they intend to create a public space for people in society to react to the act of violence, its perpetrators and victims.

An analysis of the media users' opinions or "comments" shows that most condemn the act of violence, while some suggest action for the victims to take. An interesting point is that the opinions in the most part are cloaked in violent language, thus conveying a negative emotional reaction. In this connection, the public space has become a forum of negative emotion and linguistic violence toward those in the news, whether perpetrators, victims or even other people concerned, e.g., their relatives.

Meanwhile, the followers of violence-related news, psychologists and academics on media and communication show similar views on the space for people to react to violence in news Facebook Fanpages. In a nutshell, the online media is a kind of public space for members of the society, i.e. Facebook Fanpage followers, to exchange views on social issues, here violence, in a free manner. However, the reaction is tinged with emotions, feelings, and violent use of language toward those in the news, whether perpetrator or victim, in such a way that it tends to aggravate or increase the level of violence. The reaction often follows the line of the group trend or is influenced by group views. This may as well lead to further acts of aggression or violent emotion toward one another. Besides, the virtual space readily encourages such reaction, often anonymous, unlike face-to-face communication. Consequently, free emotional display, use of language, and strong force of comment can happen more readily, usually following and imitating one another.

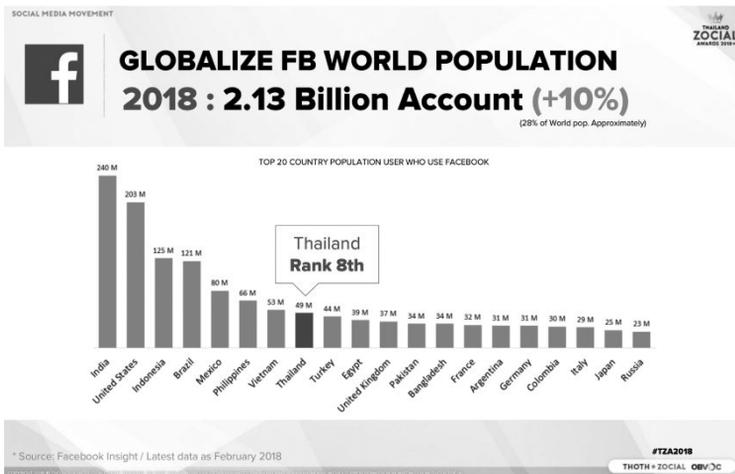
Therefore, media users need to exercise greater awareness, caution, and critical thinking, before deciding to embark on any reaction.

Keywords: Facebook Fanpage, media and violence, public space, cyber space and virtual reality

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีการสื่อสารในยุคข้อมูลข่าวสารและยุคสื่อใหม่ (new media) นำไปสู่การหลอมรวมเทคโนโลยี ความทันสมัยของเทคโนโลยีสร้างความสะดวกสบายในการติดต่อสาร มีการพัฒนาช่องทางการสื่อสารใหม่ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social media) ที่ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมทุกวันนี้ ยกตัวอย่างเช่น เครือข่ายเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่มีผู้ใช้งานจำนวนมหาศาลทั่วโลก ดังข้อมูลในภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 การเปรียบเทียบการใช้เฟซบุ๊กทั่วโลก

ที่มา: ปณชัย อารีเพิ่มพร (2561)

จากการสำรวจการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก มีผู้ใช้งานทั่วโลกมากกว่า 2.13 พันล้านราย แสดงให้เห็นว่า เพิ่มขึ้นจากปี 2560 อีกร้อยละ 10 จำนวนผู้ใช้บริการสังคมออนไลน์ในประเทศไทยที่ 49 ล้านคน ซึ่งประเทศไทยนับเป็นประเทศที่นิยมใช้เฟซบุ๊กมากเป็นอันดับที่ 8 ของโลก ปณชัย อารีเพิ่มพร (2561) เห็นว่า เฟซบุ๊กได้กลายเป็น “ปรากฏการณ์” ของการสื่อสาร

ที่ถูกออกแบบให้เป็นช่องทางการสื่อสาร ที่ทำให้ผู้คนเชื่อมต่อเข้าด้วยกันอย่าง ง่ายดาย (อังคณา ศิริอำพันกุล, 2561: บทนำ)

เมื่อเฟซบุ๊กได้กลายเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมสูง และสามารถเข้าถึงผู้คนได้เป็นจำนวนมากและรวดเร็ว เฟซบุ๊กได้กลายเป็นแหล่ง ข่าวสารสำคัญของผู้ใช้ในการเปิดรับข่าวสารความเคลื่อนไหวต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้องค์กรสื่อเห็นประโยชน์และประสิทธิภาพของสื่อเครือข่ายสังคม ออนไลน์นี้ และได้นำเฟซบุ๊กมาเป็นช่องทางในการสื่อสาร โดยเปิดเป็นเฟซบุ๊ก แพนเพจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรสื่อ ทั้งประเภทสถาบันสื่อและองค์กรที่มีการ รวมตัวกันเพื่อสื่อสารในรูปของ “สำนักข่าวออนไลน์”

อย่างไรก็ตาม องค์กรสื่อเหล่านี้ หลายสำนักได้ให้พื้นที่ในการนำเสนอข่าว ในช่องทางเฟซบุ๊ก ที่เป็นเรื่องของการกระทำความรุนแรง เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวการกระทำรุนแรงต่อคนในครอบครัว การทะเลาะวิวาท ประทุษร้ายต่อกัน โดยจำนวนมากเป็นการนำเสนอวิดีโอคลิปบันทึกเหตุการณ์จริง จากกล้องวงจรปิด บ้าง จากการใช้เฟซบุ๊กไลฟ์บ้าง มีจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจในรูปของข่าวที่มีการเขียน เรียบเรียงขึ้นใหม่ พร้อมภาพประกอบในรูปแบบของข่าวแบบดั้งเดิม และอีก จำนวนหนึ่งเป็นการประกอบสร้างขึ้นใหม่ในรูปของเหตุการณ์จำลอง หรือวิดีโอ ข่าวโดยสร้างภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ใส่เสียงดนตรี มีการบรรยายประกอบใน ลักษณะแบบสารคดีเชิงข่าว เป็นต้น

การนำเสนอข่าวเหตุการณ์การกระทำความรุนแรงในช่องทางเฟซบุ๊ก แพนเพจที่กล่าวมา มีผู้สนใจติดตาม เข้าไปอ่าน ชมวิดีโอคลิป และที่สำคัญ ร่วมแสดง ความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น ข่าวเรื่อง “สาวไลฟ์สด ตำหนิร้าน ทำเล็บชื่อดัง ก่อนถูกพนักงานตบกลางร้าน”

ภาพที่ 2 สาวไลฟ์สด ตำนานร้านทำเล็บชื่อดัง ก่อนถูกพนักงานตบกลางร้าน

สาวไลฟ์สด ตำนานร้านทำเล็บชื่อดัง ก่อนถูกพนักงานตบกลางร้าน

ที่มา: สำนักข่าวทีนิวส์, 2562

ภาพที่ 3 ตบกลางไลฟ์สด จากเฟซบุ๊กแฟนเพจ อยากดั่งเดี่ยวจัดให้ return.v12

ที่มา: สำนักข่าวทีนิวส์, 2562

ภาพที่ 4 ภาพข้อความแสดงความคิดเห็น ชาวสาวไลฟส์ดี ตำหนิร้านทำเล็บชื่อดัง

ที่มา: สำนักข่าวทีนิวส์, 2562

เหตุการณ์ดังกล่าวถูกนำมารายงานเป็นข่าวในเว็บไซต์ของสำนักข่าวทีนิวส์ (<https://www.77jowo.com>) นำเสนอคลิปเหตุการณ์กรณีหลังจากลูกค้ารายหนึ่งถ่ายทอวิดีโอผ่านเฟซบุ๊กตำหนิการให้บริการ การทำเล็บของร้านแห่งหนึ่งในห้างดังย่านถนนศรีนครินทร์ โดยเดินถ่ายคลิป และระบุว่าตนถูกขอให้ออกจากร้าน และถูกปฏิเสธการให้บริการ ระหว่างนั้นมีคำพูดยั่วยุ จนเกิดการกระทบกระทั่งกันระหว่างลูกค้าและพนักงาน ขณะที่ฝ่ายลูกค้ายังถือกล้องบันทึกเหตุการณ์ พร้อมกล่าวว่า “นี่คะ...ตบกลางไลฟ์เลยนะคะ” แล้วย้ำว่า เดี่ยวจะแจ้งความและพูดว่า “จากที่จะได้เงินเดี๋ยวจึงต้องเสียเงิน” คลิปที่เผยแพร่ออกไปเมื่อมีการนำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจดังกล่าว มีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมากถึง 766 ความเห็น ซึ่งมีความเห็นจำนวนมากไม่ยอที่เป็นการแสดงอารมณ์เชิงลบ และตำหนิผู้ที่อยู่ในคลิปข่าวที่กระทำความรุนแรงโดยใช้ถ้อยคำภาษาที่ค่อนข้างเป็นลบ

การนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าว มีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งในรูปเหตุการณ์จริงที่มีการบันทึกวงจรปิด หรือการถ่ายทำเป็นคลิปวิดีโอ หรือการถ่ายทอดสดด้วยวิธีไลฟ์ของเพชบุ๊ก ซึ่งการนำเสนอข่าวลักษณะนี้มีทั้งองค์กรสื่อขนาดใหญ่ที่มีช่องทางสื่อออนไลน์ด้วย และองค์กรสื่อออนไลน์ประเภทเว็บไซต์ข่าว เพชบุ๊กข่าว ที่สำคัญแต่ละข่าวมีจำนวนผู้ติดตาม และเข้าไปกดชื่นชอบ แสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า พื้นที่ในเพชบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว ที่นำเสนอข่าวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความรุนแรงและอาชญากรรมที่นอกจากจะเป็นช่องทางของสื่อในการนำเสนอข่าวต่อประชาชนแล้ว ยังได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะประเภทหนึ่ง ที่ผู้ติดตามสามารถแสดงออกทางความคิดเห็นได้อย่างเสรีและกว้างขวาง จึงเป็นที่น่าสนใจว่า พื้นที่ขององค์กรสื่อเหล่านี้ ประกอบด้วยการนำเสนอข่าวความรุนแรงในรูปแบบและลักษณะใด การแสดงออกทางความคิดเห็นของผู้ติดตาม (followers) หรือผู้ใช้สื่อนั้น สะท้อนความรุนแรง หรือมีท่าทีต่อการกระทำความรุนแรงหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งส่งผลต่อผู้ใช้สื่อและสังคมในวงกว้างอย่างไร

ปัญหานำวิจัย

1. พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเพชบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวมีลักษณะอย่างไร
2. ความคิดเห็นของผู้ติดตามเพชบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและการสื่อสาร และนักจิตวิทยาต่อพื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเพชบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะของพื้นที่การแสดงออกเชิงความรุนแรงในเพชบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและการสื่อสาร และนักจิตวิทยาต่อพื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

นิยามศัพท์

พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว หมายถึง การแสดงท่าทีต่อการกระทำความรุนแรงที่รายงานในข่าวที่นำเสนอในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว โดยแบ่งเป็น

- ท่าทีการสนับสนุนความรุนแรง หมายถึง การใช้คำพูด สัญลักษณ์ เพื่อแสดงว่าตนเห็นด้วยสนับสนุน ยกย่อง ให้กำลังใจผู้ที่กระทำความรุนแรงที่รายงานในข่าวในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

- ท่าทีการไม่สนับสนุนความรุนแรง หมายถึง การใช้คำพูด สัญลักษณ์ เพื่อแสดงว่าตนไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน ประณาม และตำหนิกล่าวโทษผู้ที่กระทำ ความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงทัศนะของบุคคลในกลุ่มผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน และนักวิชาการด้านจิตวิทยา พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว โดยแบ่งเป็น

- ความคิดเห็นต่อการนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความรุนแรง และการติดตามข่าวความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

- บทบาทของสื่อในการสร้างพื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

- การแสดงความคิดเห็น (comment) ของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจ

เฟซบุ๊ก แฟนเพจ (Facebook Fanpage) หมายถึง พื้นที่ในสื่อสังคมออนไลน์ที่นำเสนอ ข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ ในสังคม ในที่นี้ได้แก่ เฟซบุ๊กแฟนเพจของสำนักข่าว หรือองค์กรด้านข่าวสารที่ให้บริการแก่สาธารณะ

พื้นที่ไซเบอร์ (Cyberspace) คือ พื้นที่สาธารณะที่ทุกคนสามารถเข้าร่วมกันได้ ทุกคนจะนำพาตนเองเข้ามาแสดงความคิดเห็นในเรื่องเดียวกัน และมีการติดต่อสื่อสารกันผ่านสื่อกลางคือ เว็บไซต์

ความจริงเสมือน (Virtual Reality) คือ สังคมเสมือนจริงที่ชุมชนอยู่รวมกลุ่ม และมีปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เลือกศึกษาข้อมูลในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวขององค์กรสื่อหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และองค์กรสื่อสำนักข่าวออนไลน์ โดยข้อมูลที่ศึกษาเผยแพร่ช่วงวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 มีนาคม 2562

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาครั้งนี้ จะช่วยสร้างความเข้าใจลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาของสื่อ และการแสดงออกของประชาชนที่ติดตามที่มีต่อเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง ในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะทางสังคมของโลกเสมือนจริงหรือโลกไซเบอร์

2. การศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความรุนแรงในสื่อ โดยเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาให้พื้นที่สาธารณะของโลกเสมือนจริงหรือโลกไซเบอร์ เป็นพื้นที่สร้างสรรค์และปลอดจากความรุนแรง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อและความรุนแรง

1. ทฤษฎีการผ่อนคลาย (Catharsis Theory)

Feshbach and Singer (1971) ผู้เสนอทฤษฎีนี้เชื่อว่า ปกติคนเราจะมีประสบการณ์ประจำวันที่ทำให้เกิดความเครียด หรืออารมณ์หงุดหงิด ซึ่งอาจจะนำไปสู่พฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรงได้ ดังนั้น การมีโอกาสเปิดรับสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรง จะช่วยปลดปล่อยหรือบรรเทาความรู้สึกที่อยากแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้ ดังนั้น ความรุนแรงของสื่อจึงเปรียบเสมือนกลไกทางจิตวิทยาและทางสังคม (psychological and social mechanisms) ที่เป็นทางออกสำหรับพฤติกรรมความรุนแรงของคนเรา ให้ผู้ดูโยงความสัมพันธ์เข้ากับคุณสมบัติที่

เกี่ยวข้องกับการกระทำที่รุนแรง ซึ่งลักษณะนี้เป็นเครื่องผ่อนคลายความก้าวร้าว รุนแรง มักจะเกิดผลกับชนชั้นมากกว่าคนระดับกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากคนในระดับกลางมีความสามารถในการควบคุมหรืออดกลั้นต่อการแสดงออกของความรุนแรง ได้ดีกว่าคนชั้นต่างของสังคม

เมื่อนำทฤษฎีการผ่อนคลายมาพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องการแสดงท่าที ต่อความรุนแรงในข่าวในการวิจัยนี้ พบว่า มีความเกี่ยวข้องในแง่ที่ว่า การที่ ผู้ติดตามได้แสดงความคิดเห็นและมีการติดตามเป็นจำนวนมาก อาจเป็นเพราะ ผู้ติดตามต้องการที่จะเปิดรับเนื้อหาความรุนแรงในสื่อ เพื่อตัดทอนหรือสร้างความ พึงพอใจให้กับแรงขับเคลื่อนก้าวร้าวของตน และช่วยลดความรู้สึกมั่งร้ายลงได้ใน ชีวิตจริง ทฤษฎีนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการอธิบายลักษณะของการแสดงออก ของผู้ติดตาม รวมทั้งความคิดเห็นของคนเจนเอเรชั่นวัย ที่เป็นผู้ติดตามเฟซบุ๊ก แพนเพจข่าว ตลอดจนนักวิชาการสื่อและนักจิตวิทยาได้

2. ทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory)

มอร์แกน (Morgan, 2009: 175-184) ได้นำเสนอทฤษฎีการปลูกฝัง (cultivation theory) ซึ่งมีสมมติฐานว่า ข่าวสารในสื่อมวลชนได้ปลูกฝังบั้นแต่ง ความคิดของผู้รับสารเกี่ยวกับโลกที่แท้จริง อิทธิพลของสื่อที่แพร่กระจายไปสู่ ทุกประตูบ้านจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงได้ โดยที่สื่อเหล่านั้นมีเนื้อหาที่มักเกี่ยวข้องกับความรุนแรง อาชญากรรม ความ ชัดแย้งเรื่องราวทางเพศอยู่เสมอๆ จนทำให้ผู้ชมมีความรู้สึกที่ โลกนี้เต็มไปด้วย ความรุนแรง ความขัดแย้งความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การดิ้นรนต่อสู้ โดยเฉพาะหากเนื้อหาในสื่อแสดงให้เห็นถึงตัวละครเอกในเรื่องที่มีอำนาจหรือมี ชัยชนะเหนือกว่าผู้อื่นได้ด้วยการใช้กำลังหรือความรุนแรงในการเอาชนะเท่านั้น ผู้ชมก็จะถูกปลูกฝังให้มีความรู้สึกว่า โลกที่น่าเสนอในสื่อคือโลกที่แท้จริงของเรา ที่เต็มไปด้วยความรุนแรง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งยังมีประสบการณ์ชีวิต น้อย จึงอาจเกิดการคล้อยตามและเชื่อตามที่สื่อนำเสนอ

เกิร์บเนอร์ และคณะ (พีระ จิระโสภณ, 2548: 212-213) สนใจศึกษา ปรากฏการณ์ของความรุนแรงในสังคมอเมริกันที่เชื่อว่า เกิดจากการเปิดรับ

เนื้อหาความรุนแรงในโทรทัศน์ที่น่าเสนาะเกินความจริง ทั้งนี้ เกิร์บเนอร์ และคณะ ได้ศึกษาการรับรู้ของประชาชนต่อภัยอาชญากรรมในสังคมอเมริกัน โดยเปรียบเทียบว่า ผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์มากจะรับรู้ต่อปริมาณของภัยอาชญากรรมมาก เหมือนที่นำเสนอในโทรทัศน์หรือไม่ และผู้ที่เปิดรับโทรทัศน์น้อยจะรับรู้ต่อปริมาณของภัยอาชญากรรมน้อยกว่าหรือไม่ (ผู้ดูโทรทัศน์น้อยน่าจะรับรู้ภัยอาชญากรรมตรงตามสถิติของหน่วยงานราชการมากกว่า เนื่องจากโทรทัศน์มักนำเสนอภัยอาชญากรรมตรงตามสถิติหน่วยงานราชการมากกว่า เนื่องจากโทรทัศน์มักนำเสนอภัยอาชญากรรมอย่างโดดเด่นเข้มข้นจนดูมากเกินไปเกินความเป็นจริง) ซึ่งการศึกษาก็พบว่า เป็นไปตามสมมติฐาน จึงสรุปได้ว่า โทรทัศน์ “ปลุกฝัง” สร้างมุมมองหรือทัศนคติต่อรอบตัวเราที่เบี่ยงเบนผิดเพี้ยน และเกินความเป็นจริงทางสังคม จนกลายเป็นพื้นฐานในการวินิจฉัยของเราที่คลาดเคลื่อนต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นจริงรอบๆ ตัว

จากทฤษฎีการปลุกฝัง จะเห็นว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อผู้ชมแบบสั่งสมค่อยเป็นค่อยไปโดยต้องใช้ระยะเวลาในการอบรมบ่มเพาะ ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นแนวทางในการอธิบายการแสดงออกต่อความรุนแรงที่น่าเสนาะในข่าว

3. แนวคิดเรื่องความรุนแรง (Violence)

อรอนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย (2542: 3) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า ความรุนแรง หมายถึงการกระทำและพฤติกรรมที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกาย วาจา จิตใจทางเพศที่เกิดจากการบังคับขู่เข็ญ ทบตีเตะต่อย ต่อดจนคุกคามและกีดกัน สิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะ และในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิด ความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกระทำ

ขจรจิต บุณนาค (2544: 140-141) ได้ให้ความหมายของความรุนแรงไว้ว่า เป็นการกระทำใดๆ ที่เป็นเหตุหรือเป็นสิ่งที่โน้มน้าวให้เกิดความทุกข์ทรมานจากที่กล่าวถึงความรุนแรง ในเบื้องต้นสามารถเห็นได้ว่า ความรุนแรงนั้นอยู่นอกไกลตัวเรา จะทั้งความรุนแรงต่อตนเองและผู้อื่น ความรุนแรงที่เป็นความตั้งใจและไม่ตั้งใจทำให้ผู้อื่นเสียหาย และเมื่อองค์ประกอบความรุนแรงมีครบทั้งหมด

นั่นหมายถึงว่า ต้องเกิดความรุนแรงขึ้น ซึ่งความรุนแรงที่เราสามารถพบเห็นได้ทุกวัน นั่นคือความรุนแรงในสื่อต่างๆ ที่นำเสนอภาพและเสียงที่มีความรุนแรงให้ผู้ชมได้ชมกันจนเกิดความเฉา

ลักษณะของการกระทำความรุนแรงสามารถแบ่งได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่

1. ความรุนแรงทางร่างกาย (Physical Violence) หมายถึง การได้รับบาดเจ็บทางร่างกายจากการกระทำของผู้อื่น เช่น การทะเลาะวิวาท ต่อย กัด การกระทำให้ผู้อื่นกระดูหัก ฟกช้ำ มีบาดแผลตามร่างกาย ซึ่งความรุนแรงทางร่างกายจะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ได้เกิดจากอุบัติเหตุ

2. ความรุนแรงทางเพศ (Sexual Violence) หมายถึง การกระทำที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ผู้ถูกกระทำเป็นเครื่องมือเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้กระทำ อาจเกิดจากการมีข้อแลกเปลี่ยน หรือข้อตกลงร่วมกันกระทำที่ผู้กระทำต้องการใช้ฝ่ายที่ถูกกระทำเพื่อเป็นการตอบสนองทางเพศของตนเอง เกิดจากการบังคับ ชูเชิญ โดยที่ฝ่ายผู้ถูกกระทำไม่เต็มใจ หรืออาจมีข้อแลกเปลี่ยนสิ่งตอบแทน

3. ความรุนแรงทางจิตใจ (Psychological) หมายถึง การกระทำที่เป็นการทำร้ายจิตใจ เช่น ช่มชู้ให้เกิดความหวาดกลัว ทำให้รู้สึกด้อยค่า อับอาย ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม

4. ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดความสูญเสีย การละเลย และการถูกทอดทิ้ง หมายถึง การไม่ได้รับความเอาใจใส่ และการคุ้มครอง ยกตัวอย่างเช่น คนชราที่ถูกพาไปพักพิงที่บ้านพักคนชรา ซึ่งทำให้คนชราเหล่านี้รู้สึกว่ตนถูกทอดทิ้ง

จากแนวคิดเรื่องความรุนแรงข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาเป็นแนวทางในการคัดเลือกข้อมูลประเภทข่าวความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวว่า เป็นความรุนแรงประเภทใด และนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ผลการศึกษาในเรื่องการแสดงออกต่อความรุนแรงในข่าวด้วย

4. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking)

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดลักษณะของการสร้างเนื้อหาบนสื่อออนไลน์ ซึ่ง Deuze (2003) อธิบายว่า การใช้สื่อออนไลน์ต้องเลือกตัดสินใจการใช้สื่อที่แตกต่างให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะนำเสนอ และมีความเป็นมัลติมีเดีย (multimedia) ต้องคำนึงถึงช่องทางเครื่องมือที่จะทำให้มีการโต้ตอบกับผู้รับสาร และมีเครื่องมือให้ผู้รับสารสามารถเลือกรับข่าวสารในรูปแบบที่ต้องการได้ (interactivity) และต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าไปสู่ประเด็นหรือฐานข้อมูลอื่นๆ ผ่านไฮเปอร์ลิงก์ (hypertextuality) เช่นเดียวกับ Skoler (2009) ที่อธิบายว่า สื่อสังคมเป็นเรื่องของการแบ่งปัน การรับฟังความคิดเห็น และตอบโต้กับผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันข้อมูลนี้ ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และการรับฟังความคิดเห็น การสร้างความสัมพันธ์ และการรวบรวมความรู้มาจากแหล่งที่หลากหลาย รวมถึงมาจากประสบการณ์โดยตรง ขณะที่ Newman (2009) อธิบายไว้ว่า สื่อสังคมเป็นพลังของการสื่อสารแบบเครือข่าย ที่ทำให้คนสามารถแสดงความคิดเห็นส่งข้อมูลได้อย่างอิสระและก้าวข้ามข้อจำกัดของสื่อแบบดั้งเดิม ในเมื่อลักษณะของการสื่อสารออนไลน์สามารถสร้างบนสนทนา เช่น ให้แสดงความคิดเห็น (comment) หรือเสนอเรื่องของตัวเองให้คนอื่นรับรู้ได้ ก็ทำให้มีการสื่อสารกันอย่างกว้างขวาง บางครั้ง บางเรื่อง ยังนำไปสู่การสนทนาได้ทั้งในระดับตัวต่อตนเป็นกลุ่มเล็ก หรือขยายวงไปสู่การสร้างชุมชนออนไลน์ของคนที่ชอบอะไรๆ เหมือนกันได้ด้วย ดังนั้น ในการสร้างศึกษาสื่อออนไลน์ สิ่งที่สำคัญคือการ “ศึกษาที่บทสนทนา” ซึ่งรวมถึงการพูดคุยกัน แสดงความคิดเห็น และการปฏิสัมพันธ์ต่อเรื่องนั้นๆ เพื่อให้เห็นภาพของการพัฒนาประเด็น การหล่อหลอมความคิด และอาจรวมถึงการใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์เพื่อกำหนดทิศทางของสังคม

ในขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ (social media) คือ สื่อที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีลักษณะสร้างให้ผู้เกิดการแลกเปลี่ยน พูดคุยกันระหว่างผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลด้วยผู้ใช้เอง แลกเปลี่ยนข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง โดยมีสื่อสังคม

มีลักษณะสำคัญคือ การมีส่วนร่วม (participation) หรือเป็นช่องทางสนับสนุนให้เกิดการให้ข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ผู้สื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์เป็นทั้งผู้ส่งสารและรับสารในกระบวนการสื่อสารสองทาง การเปิดกว้าง (openness) คือการเปิดพื้นที่ให้มีการแสดงตัวตน ความเห็น ความรู้สึกอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ และเปิดพื้นที่ให้มีการตอบโต้ ปฏิสัมพันธ์กันอย่างกว้างขวาง การสร้างบทสนทนา (conversation) สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ของการสนทนา และแลกเปลี่ยนเรื่องต่างๆ ระหว่างคนที่อยู่ในเครือข่ายการสื่อสารเดียวกัน การสนทนาจะเกิดขึ้นจากการต้องการข้อมูล ข่าวสาร หรือมีความคิด ความเห็นและความชอบใกล้เคียงกันและต้องการแลกเปลี่ยนกับอีกฝ่าย ซึ่งในการสนทนาเมื่อเกิดเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง แบ่งปันให้ผู้อื่นทั้งในและนอกเครือข่ายได้รับรู้ ทำให้เกิดการรวมตัวเป็นชุมชนออนไลน์ (community) ขึ้น ซึ่งจุดเด่นของสื่อสังคมออนไลน์ทั้ง 4 ประการนี้ ก่อรูปแบบของการสื่อสาร การเมืองรูปแบบใหม่บนสื่อออนไลน์ มีนักวิชาการ นักคิดหลายคนศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์กับการขับเคลื่อนประเด็นทางการเมือง และประเด็นที่เป็นเชิงสังคมได้ดี ด้วยลักษณะเด่นของสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นการบอกต่อกระจายข้อมูลต่อ ซึ่งช่วยให้การสื่อสารแบบปากต่อปาก (word of mouth) ทำได้กว้างขวาง มีประสิทธิภาพ ช่วยทำให้เกิดการระดมความร่วมมือได้ง่ายมากขึ้น McConnell and Huba (2003) กล่าวว่า การสื่อสารเป็นสื่อออนไลน์เพื่อขับเคลื่อนประเด็น เช่น เรื่องการสื่อสารการเมือง เป็นช่องทางที่ลงทุนน้อยแต่มีอิทธิพลในการจูงใจให้มามีส่วนร่วมกับกระบวนการทางการเมืองสูง เป็นต้น ดังนั้น การศึกษาสื่อสังคมคือเรื่องของการเข้าใจว่า มีการเชื่อมโยงเครือข่าย มีการสร้างประเด็นการพูดคุย และมีการใช้ประโยชน์เพื่อขับเคลื่อนประเด็นในลักษณะเครือข่ายอย่างไร

จากแนวคิดข้างต้น สะท้อนลักษณะสำคัญของสื่อออนไลน์ในเรื่องของความเร็ว การเป็นเครือข่าย การเชื่อมโยงข้อมูลจำนวนมาก การปฏิสัมพันธ์ และการสร้างพื้นที่การนำเสนอข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการสื่อสารได้สองทางมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์การสื่อสารบน

สื่อออนไลน์ต้องทำการศึกษาในส่วนของแพลตฟอร์ม หรือช่องทางที่มีการใช้งาน เพื่อสื่อสาร กระบวนการและรูปแบบของการสื่อสาร เนื้อหาในการสื่อสาร และ อิทธิพลของการสื่อสารบนสื่อออนไลน์ที่มีต่อความคิด ทศนคติ และพฤติกรรม ในประเด็นต่างๆ

5. ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์

Rieger (2010 อ้างถึงใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2559: 424-425) ได้กล่าวถึงมนุษยชาติพันธุ์ดิจิทัล ซึ่งใช้เครื่องมือด้วยสื่อใหม่อันเป็นของวิทยากร กับความฉลาดของมนุษยชาติ ซึ่งมีวิวัฒนาการด้วยการถ่ายทอดบทบาทของ เทคโนโลยีสารสนเทศ และพิจารณาได้หลายแง่มุม เช่น การแสดงออกซึ่ง ความกระจำจัดของมนุษย์พันธุ์ที่มีพิสัยความคิดเห็นและสมมติกว้างไกลด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มนุษย์พันธุ์ดิจิทัลถูกตีความได้ 3 นัย ได้แก่ ประการแรก สื่อดิจิทัลอำนวยความสะดวกในการสื่อสารทางปัญญา ประการที่สอง สื่อดิจิทัลเป็นฐานในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และความเป็นศิลปิน ประการที่สาม สื่อดิจิทัลเป็นบริบทในการศึกษาเชิงวิพากษ์ของวัฒนธรรมดิจิทัล บทสรุปได้ว่า เทคโนโลยีสื่อใหม่เป็นแรงขับเคลื่อนที่อยู่เบื้องหลังนวัตกรรมทาง วิชาการซึ่งสำคัญกว่าสิ่งที่เคยเข้าใจ เช่น นัยทางวัฒนธรรม สังคม และการเมือง โดยอาศัยการแพร่หลายในรูปสื่อออนไลน์ สื่อสังคม บล็อก ยูทูป โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต อีเมล เป็นต้น

เอมิกา เหมมินทร์ (2556: 4) ได้กล่าวว่า เครือข่ายสังคมออนไลน์ หมายถึง รูปแบบของเว็บไซต์ในการสร้างเครือข่ายสังคมผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้เป็นผู้สื่อสารเรื่องราว รูปภาพ และวิดีโอ เชื่อมโยงกับความสนใจและ กิจกรรมของผู้อื่น แบ่งปันให้ผู้อื่นที่อยู่ในเครือข่ายตนได้รับรู้ ในบริการ เครือข่าย สังคมออนไลน์มักจะประกอบไปด้วยการแชต ส่งข้อความ ส่งอีเมล วิดีโอ เพลง อับโหลดรูป บล็อก บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) ทวิตเตอร์ (Twitter) อินสตาแกรม (Instagram) กูเกิลพลัส (Google+) ยูทูป (YouTube)

ระวี แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาลิ (2556) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ว่า หมายถึง สังคมหรือการรวมตัวกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ในรูปของกลุ่มคนรูปแบบหนึ่ง ที่ปรากฏเกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า ชุมชนออนไลน์ ทำให้ผู้คนสามารถทำความเข้าใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันและเชื่อมโยงกันในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง โดยมีการขยายตัวผ่านการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการเป็นเครือข่าย เช่น เว็บไซต์เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (YouTube) ทวิตเตอร์ (Twitter) เป็นต้น

นำทิพย์ วิชาวิน (2558) สรุปความหมายของเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networking services: SNS) ว่า เป็นแพลตฟอร์มที่ให้บริการออนไลน์ที่เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นความสนใจร่วมกัน เกี่ยวกับกิจกรรม เหตุการณ์ เรื่องราว ภาพ เพื่อสร้างเครือข่ายสังคม (social networks) หรือความสัมพันธ์ในสังคม (social relations) ระหว่างกลุ่มบุคคล แหล่งบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นบริการสารสนเทศบนเว็บไซต์ ที่อนุญาตให้แต่ละคนสร้างโปรไฟล์ของตนเอง สร้างรายชื่อของสมาชิกในกลุ่มเพื่อสร้างชุมชนออนไลน์ที่เชื่อมโยงกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันภายในระบบ ตัวอย่างบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ต เช่น อีเมล (email) กูเกิล (Google) เฟซบุ๊ก (Facebook) เว็บบล็อก (Web Blog) ทวิตเตอร์ (Twitter) ลิงค์อิน (LinkedIn) อินสตาแกรม (Instagram) และอื่นๆ ดังนั้น สังคมปัจจุบันจึงมีเครือข่ายสังคมที่เชื่อมโยงข้อมูลกันในสังคมเครือข่าย โดยมีบริการเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยี

จากแนวคิดเกี่ยวกับสื่อออนไลน์หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่น่าเสนอข้างต้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางการอธิบายลักษณะของสังคมในพื้นที่การแสดงความคิดเห็นต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรง และอธิบายลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในพื้นที่ดังกล่าว รวมทั้งสาเหตุและผลกระทบของพื้นที่ดังกล่าวต่อสังคมต่อไป

6. ความหมายของพื้นที่สาธารณะ

คำว่า พื้นที่ (space/sphere) หมายถึง อาณาบริเวณที่ซึ่งสมาชิกในสังคมสามารถสรรค์สร้าง หรือแลกเปลี่ยนความคิดเป็นพื้นที่ในโลกทางสังคม ซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรี ในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจประเด็นจากการอภิปรายโต้เถียงปัญหาข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน และนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางการเมืองของสาธารณชนในอันดับต่อไป

คำว่า “สาธารณะ” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน กระทำ/แสดงออกเพื่อสังคมส่วนรวมหรือสาธารณชน ในภาษาอังกฤษใช้ public, public space, public place, public sphere, public realm, public activities, publicness เป็นความหมายที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดและทฤษฎีในหลากหลายวิชา เช่น รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มีการนำคำว่า “นโยบาย” มารวมกับ “สาธารณะ” ซึ่งแปลโดยตรงมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “public policy” อันมีหลายความหมายที่เป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด คือ กิจของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ ที่เลือกที่จะทำหรือไม่ทำ เป็นทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นประจำวัน หรือเฉพาะโอกาส กิจกรรมนั้นๆ เกี่ยวข้องกับประชาชนคนหมู่มากซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม มีผลต่อการพัฒนาประเทศ (Dye, 1992: 48 อ้างถึงใน ชวิตรา ดันติมาลา, 2560: 94) ส่วนในศาสตร์ทางสื่อสารมวลชนและนิเทศศาสตร์ก็กล่าวถึงการประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับมวลชนและสาธารณะ (public relations) ในทางสังคมศาสตร์ มีการกล่าวถึงสาธารณะในแง่สังคมไว้โดยมีพัฒนาการมานาน และเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบสังคมและการปกครองแบบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

การให้ความหมาย คำว่า พื้นที่สาธารณะ (public sphere) เจอร์เก็น ฮาเบอร์มาส (Jurgen Habermas) นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ชาวเยอรมัน ได้กล่าวว่า เป็นพื้นที่ของชีวิตสังคมที่เปิดกว้างให้แก่ทุกคน เพื่อเข้ามารวมกันสร้าง “ความคิดเห็นสาธารณะ” พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงสังคมกับรัฐ เป็นพื้นที่ที่ผู้คนในสังคมมาร่วมกันทำหน้าที่วิพากษ์ วิจาร์ณ และควบคุมการ

ทำงานของอำนาจรัฐ ลักษณะเด่นของพื้นที่สาธารณะคือ การสนทนา/อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเกิดขึ้นโดยไม่มีการบังคับข่มขู่ ชักจูง คุกคาม หรือออกคำสั่ง ตามความคิดของฮาเบอร์มาส พื้นที่สาธารณะจึงมีความสำคัญมาก โดยทำหน้าที่เป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่าง “รัฐ” และ “สังคม” นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะยังมีอีกหลายแบบหลายประเภท เช่น พื้นที่สาธารณะทางศิลปวัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะทางวรรณกรรมโดยเฉพาะ เป็นต้น แต่สิ่งที่ฮาเบอร์มาสให้ความสำคัญ คือ พื้นที่สาธารณะทางการเมือง (political public sphere) ซึ่งมีความหมายต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพราะอำนาจรัฐจะเป็นพื้นที่สาธารณะก็ต่อเมื่อถูกวางนโยบายสาธารณะและดำเนินมาตรการสาธารณะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม และอยู่ภายใต้การควบคุมหรือตรวจสอบของประชาชนที่อยู่ภายในพื้นที่สาธารณะทางการเมือง ในขณะที่ปัจจุบันเมืองเป็น “พื้นที่แบบอารยะ” ภายในเมืองจะมีหอการค้า ตามถนนสายต่างๆ มีการจัดแบ่งพื้นที่กั้นปกครองดูแลรักษา และมีพื้นที่สาธารณะ เช่น ลานคนเมือง เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาคม เช่นเดียวกับร้านเหล้าของชาวอังกฤษที่เรียกว่า pub ซึ่งคำนี้เป็นคำย่อมาจาก public-house เป็นพื้นที่สำหรับผู้ที่ต้องการพบปะสังสรรค์กัน (Pearntum, 1999: 3 อ้างถึงใน ขวิตรา ตันติมาลา, 2560: 95) พื้นที่สาธารณะจึงหมายรวมถึงที่สำหรับผู้คนมาพบปะกัน เพื่อรับอากาศ แสงแดด เพื่อให้ความชุ่มชื้นมีชีวิตชีวาของเมือง เน้นถึงความเป็นสาธารณะ และการพัฒนาวัฒนธรรมของกลุ่มคนให้เจริญงอกงาม นักร้องแบบชุมชนเมืองและภูมิสถาปนิกจึงให้ความสำคัญกับลักษณะของพื้นที่สาธารณะเป็นพิเศษ (Jackson, 1984: 8) ไม่ใช่แค่เพียงความหมายทางกายภาพ แต่เป็นความหมายเชิงมนุษยศาสตร์ และพฤติกรรม กล่าวโดยสรุป พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป พบปะพูดคุยกันในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ โดยความคิดเห็นสาธารณะจะถูกสร้างขึ้นภายใต้อาณาเขตของชีวิตทางสังคม การเข้าถึงพื้นที่นี้จะมีหลักการ และระบบระเบียบที่เปิดกว้างให้แก่กลุ่มคนหรือพลเมืองทุกๆ คนได้มีส่วนร่วม (Wanapitak, 2011 อ้างถึงใน ขวิตรา ตันติมาลา, 2560: 95) พื้นที่สาธารณะจึงเป็นอาณาบริเวณที่เกี่ยวข้องกับการ

สื่อสาร การสร้างความรู้สึกเป็นส่วนรวม (sense of public) และผลประโยชน์
ของส่วนรวม (Kuyai, 2013 อ้างถึงใน ชวิตรา ตันติมาลา, 2560: 94)

พื้นที่สาธารณะ เป็นได้ทั้งรูปธรรมและนามธรรม กล่าวคือ รูปธรรม
ของพื้นที่สาธารณะคือ พื้นที่ทางกายภาพที่กำหนดขอบเขตไว้แน่นอน เช่น
สวนสาธารณะ ลานประชาชน จัดรัศกกลางเมือง ตลาดนัด ร้านกาแฟ เป็นต้น
ส่วนพื้นที่นามธรรมคือ พื้นที่ที่ไม่มีขอบเขตแน่นอน เช่น พื้นที่ทางวัฒนธรรม
สังคมออนไลน์ กลุ่มทางสังคม สื่อมวลชน เป็นต้น

7. แนวคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะ (public sphere) คำนี้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกในผลงาน
ของอิมมานูเอล คานท์ นักปรัชญาสมัยใหม่ชาวเยอรมัน และถูกนำมาศึกษา
กันอย่างกว้างขวางในทางสังคมศาสตร์ เมื่อฮาเบอร์มาส (Habermas, 1989
อ้างถึงใน ชวิตรา ตันติมาลา, 2560: 95) นักวิชาการชาวเยอรมันในผลงานชื่อ
*The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a
Category of Bourgeois Society* ในปี ค.ศ. 1962 ฮาเบอร์มาสเป็นสมาชิก
ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตที่สนใจการวิพากษ์วิจารณ์ระบบและโครงสร้างทางสังคม
นักวิชาการในกลุ่มนี้สร้างผลงานไว้มากมายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะ
ทฤษฎีแนววิพากษ์ (critical theory) โดยเห็นว่า ทัศนะพื้นฐานในเรื่องของความ
มีเหตุผล (rationality) ของมนุษยชาติ ที่พัฒนามาจากความป่าเถื่อนไร้เหตุผล
เป็นทัศนะที่ผิดพลาด เพราะความขัดแย้งสับสนของสังคม สงคราม การฆ่าล้าง
เผ่าพันธุ์หรือเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ ที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ช่วงสงครามโลก
ครั้งที่ 1 และ 2 ซึ่งมนุษยชาติยังไม่มีเหตุผลมากนัก โดยเฉพาะระบบทุนนิยม
ซึ่งเป็นระบบที่ไร้เหตุผลมากที่สุด แต่ฮาเบอร์มาสมีความเห็นต่าง เพราะเขา
เห็นว่าการที่ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่ไร้เหตุผลนั้น เนื่องมาจากเส้นทางการ
พัฒนาความมีเหตุผลของมนุษยชาติยังไม่สมบูรณ์ ทำให้เป็นที่มาของข้อเสนอ
เรื่อง “พื้นที่สาธารณะ” ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงรูปธรรมอย่างหนึ่ง ที่ทุกคนสามารถ
ดำเนินการตามเหตุและผลได้ (Autamachan, 2001: 56 อ้างถึงใน ชวิตรา
ตันติมาลา, 2560: 95) ฮาเบอร์มาสได้อธิบายถึงกระบวนการเกิดสำนักสาธารณะ

(สำนักส่วนรวม) มาจากการที่ปัจเจกบุคคลใช้ความรู้และแสดงออกทางความคิดอย่างมีเหตุผล และเปิดเผยในที่สาธารณะ ส่งผลให้สาธารณชนเริ่มสามารถเข้าถึงและยึดครองอาณาเขตสาธารณะที่เคยถูกควบคุมโดยรัฐได้ และต่อมาพื้นที่ดังกล่าวก็ได้แปรเปลี่ยนเป็นพื้นที่ของการถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์การเมือง รวมทั้งการวิพากษ์วิจารณ์ตัวอำนาจรัฐด้วย พื้นที่สาธารณะจึงกลายเป็นอำนาจใหม่ที่ท้าทายอำนาจเดิมของสังคมศักดินาในยุโรป การแปลงรูปของพื้นที่สาธารณะที่อดีตเคยผูกขาดอยู่แต่เฉพาะคนบางกลุ่มมาสู่มวลชนโดยทั่วไปเกิดขึ้นได้อย่างไร ปรากฏการณ์ดังกล่าว เขาได้ศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของยุโรปตะวันตก นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา โดยพบว่า ยุโรปในช่วงเวลานั้นเป็นสังคมที่มีแต่สถาบันกษัตริย์และสถาบันศาสนาเท่านั้นที่มีอภิสิทธิ์ในการเข้าถึงและครอบครองพื้นที่ทางการเมือง ชนชั้นกษัตริย์ ชุนนางชั้นสูงและพระเท่านั้นที่มีอำนาจในการตัดสินใจกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะหรือคนหมู่มาก เช่น การออกกฎหมาย การถืออำนาจครอบครองที่ดิน การผูกขาดความรู้และอำนาจ การผูกขาดการโฆษณาเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณะ เป็นต้น การปรากฏตัวเพื่อให้เป็นที่รู้จักในสังคมไม่ใช่เรื่องที่ใครก็สามารถกระทำได้ แต่บุคคลนั้นจะต้องมีสถานภาพทางสังคมเพียงพอในฐานะที่เป็น “บุคคลสาธารณะ” และเพื่อที่จะรักษาอภิสิทธิ์ในพื้นที่สาธารณะทางการเมืองของตน รัฐยังกำหนดอำนาจที่จะใช้ความรุนแรงปราบปรามคนกลุ่มอื่นที่รุกร้าเข้ามาในพื้นที่สาธารณะดังกล่าวได้ด้วยในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 ก็ได้เกิดการขยายตัวทางการค้าทางทะเล การตื่นตัวทางศิลปะวิทยาการต่างๆ ก่อให้เกิดกลุ่มพ่อค้า นักคิด ปัญญาชนมากมาย เศรษฐกิจและความรู้ไม่ได้ถูกผูกขาดไว้ที่ชนชั้นสูงหรือพระและบาทหลวงอีกต่อไป แต่เกิดเป็นชนชั้นใหม่ในสังคมที่อยู่กึ่งกลางระหว่างชนชั้นศักดินากับสามัญชนชั้นล่างที่เรียกว่า ชนชั้นกลาง (bourgeois) ประกอบกับยุคสมัยดังกล่าวเป็นช่วงของการพัฒนาความเป็นเมืองหรือมหานคร (urbanization) ทั้งในอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมนี ฮอลแลนด์ ฯลฯ เริ่มปรากฏพื้นที่สาธารณะใหม่ของคนกลุ่มใหม่ที่มาพบปะสังสรรค์ เสวนากันตามร้านกาแฟ โรงเหล้า ห้องโถง หรือห้องรับแขกของเหล่าชนชั้นกลาง

อันเป็นพื้นที่ที่ปลอดจากอำนาจราชสำนักและศาสนา กิจกรรมที่กลุ่มบุคคลดังกล่าวกระทำคือ การนัดพบปะกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการค้า ความรู้ และประสบการณ์ใหม่จากการเดินทางไปยังดินแดนไกลโพ้น ข้อเขียนหรือบทความทางปรัชญา วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ วรรณกรรมแพร่กระจายอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีการพิมพ์ที่พัฒนาขึ้น มีการพูดคุยถกเถียงกันอย่างมีอิสระ เสรีและมีเหตุผลในเรื่องต่างๆ เช่น กฎหมาย การเมืองการปกครอง ปรัชญา การวิพากษ์วิจารณ์ถกเถียงกันนี้ ดำเนินไปบนหลักของความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยมีบทบาทของสื่อสิ่งพิมพ์เป็นองค์ประกอบสำคัญ กล่าวคือ เรื่องที่พูดคุยกันจะเป็นประเด็นของผลประโยชน์ร่วมกันที่สมาชิกแต่ละคนได้รับข่าวสารมาจากสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ใบประกาศ ฯลฯ เขาแสดงให้เห็นว่า นี่คือจุดเริ่มต้นที่อาณาเขตหรือพื้นที่ส่วนตัว (private sphere) ได้เคลื่อนออกมาสู่มณฑลสาธารณะ และบางเรื่องก็ได้หลอมรวมเป็นสิ่งเดียวกันโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับชีวิตการเมือง นอกจากนี้ การศึกษาและความรู้หนังสือของประชาชนที่ขยายวงกว้างมากขึ้นนำไปสู่หลักการคัดเลือก (principle of selection) ไม่ว่าจะเป็นการเลือกข่าวสาร ความรู้ วิทยาการ การคิดสรรผู้มีความรู้ ผู้มีอำนาจ และนำไปสู่การจัดโครงสร้างใหม่ทางสังคมแบบใหม่และการครอบครองทรัพย์สินของคนกลุ่มใหม่ในยุคสมัยนั้น

8. แนวคิดเรื่องพื้นที่ไซเบอร์กับความจริงเสมือน (Cyberspace and Virtual Reality)

ไซเบอร์สเปซ (cyberspace) เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่สังคมเสมือนจริงที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นที่ไซเบอร์สเปซ และกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในสังคมไทยในปัจจุบัน การศึกษาเรื่องของไซเบอร์สเปซจะสามารถนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและแนวคิดของสื่อสังคมเฟซบุ๊ก (Facebook) ในบริบทเรื่องของพื้นที่ในโลกแห่งไซเบอร์สเปซ คือ โลกที่มนุษย์สามารถเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในโลกนี้ ผ่านหน้าจอบริษัทคอมพิวเตอร์ เมื่อคนมากมายจากหลากหลายที่ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน การแสดงความคิดเห็นไม่รู้จบสิ้น จากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่งหรือหลายๆ คนนั้น ทำให้เกิดเป็นชุมชน (community) และเกิดวัฒนธรรม

ในโลกของไซเบอร์สเปซ ปรากฏการณ์นี้เองที่นำไปสู่การเกิดระบบนิเวศวิทยาของข้อมูล หรือที่เรียกว่า “information ecosystem” ซึ่งระบบนิเวศวิทยาของข้อมูลคือ แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ใหญ่ที่สุดที่เปิดให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างไม่จำกัด และสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้หลากหลาย โดยข้อมูลในที่นี้จะเป็นข้อมูลสามมิติทั้งหลาย อันได้แก่ เสียงเพลง กลอน บทความ รูปภาพต่างๆ จนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่างๆ และมีความเคลื่อนไหวมากที่สุดตามรูปแบบของความคิด ความสนใจ และความต้องการสื่อสารของมนุษย์ รวมไปถึงเรื่องราวต่างๆ ในสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นหัวข้อประเด็นพูดคุย แต่เมื่อข้อมูลข่าวสารเกิดขึ้นได้ง่าย มนุษย์จึงถูกรอบงำและติดกับดักข้อมูลข่าวสาร ไม่ได้เคลื่อนไหวไปที่ไหน แต่กลับหมวนนอนอยู่กับที่

วิลเลียม กิบสัน (William Gibson, 1984) ได้กล่าวถึงไซเบอร์สเปซไว้ว่า เป็นนัยหนึ่งที่ไม่มีรูปร่าง ถูกสร้างขึ้นโดยระบบคอมพิวเตอร์ ผู้คนสามารถติดต่อกันได้ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งไซเบอร์สเปซนั้นได้ถูกสร้างขึ้นโดยมีการจำลองรูปแบบของความเสมือนจริงไว้ เรียกว่า สภาวะเสมือนจริง (virtual reality) แบบพื้นที่ไซเบอร์นั่นเอง และในพื้นที่ไซเบอร์นี้จะมีความเป็นหนึ่ง คือ ผู้ที่เข้ามาในนี้ จะมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน และรู้สึกว่าตนเองนั้นมีพื้นที่เป็นของตัวเองในองค์ประกอบแรกนั่นคือ สังคมเสมือนจริง (virtual communities) ผู้คนจะนำพาตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ cyberspace และมีการติดต่อสื่อสารกันผ่านสื่อกลาง คือ เว็บไซต์ หรือซอฟต์แวร์ต่างๆ ที่ทำงานผ่านระบบออนไลน์ องค์ประกอบที่สอง สภาวะเสมือนจริง (virtual reality) จะมีการสร้างตัวตนเสมือนจริงของผู้ใช้ในพื้นที่นั้น โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พบปะกันจนพัฒนากลายเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลและกับอีกบุคคลสืบเนื่องต่อไปเรื่อยๆ ซึ่งในพื้นที่เสมือนจริงนั้น ผู้คนสามารถเข้าไปสร้างพื้นที่ส่วนตัวซึ่งมีการใส่ความหมายของการมีตัวตนในโลกความจริงเข้าไป และยังสามารถทำการบิดเบือนความจริงที่เวลานั้นได้อย่างอิสระผ่านรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ทั้งตัวหนังสือ ภาพ ฯลฯ เพื่อใช้ในการนำเสนอตัวตนบนพื้นที่เสมือนจริง สิ่งที่เกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดข้อผูกมัดโดยการที่ผู้ใช้มีหน้าที่เข้าไปดูแลเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อมูลต่างๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอเพื่อนำเสนอเรื่องราวใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกความจริง

ไซเบอร์สเปซเป็นพื้นที่สาธารณะ (public space) ในความหมายของการเป็นพื้นที่สาธารณะคือ เป็นพื้นที่ที่ทุกคนสามารถใช้ร่วมกันได้ ไม่มีการกีดกัน ปิดกั้นการเข้าถึงได้ ดังนั้น พื้นที่นี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนไม่ว่ามีสถานภาพใดก็ตาม สามารถเข้ามาใช้ได้เช่นกัน (Heim, 1998 อ้างถึงใน จิรัฏฐ์ ศุภการ, 2545) ไซเบอร์สเปซเป็นพื้นที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายการเข้าใช้ (free access area) หากไม่นับถึงมูลค่าการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจากสถานที่ใดก็ตาม พื้นที่นี้ไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เลย ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเข้าใช้พื้นที่เหมือนกับสถานที่บนโลกจริงที่ต้องมีการจ่ายค่าบริการ จึงมีอิสระเข้าไปในเว็บไซค์ใดก็ได้ และเข้าไปพื้นที่ดังกล่าวนานเท่าใดก็ได้ มีอิสระเลือกเข้าใช้บริการและยุติการใช้งานได้ทันที ไซเบอร์สเปซเป็นพื้นที่ที่เปิดตลอดเวลา (24 hour access) ด้วยคุณสมบัติที่เป็นสถานที่ที่ไม่มีการยึดติดกับเวลาเหมือนโลกจริง พื้นที่ดังกล่าวสามารถเข้ามาใช้ได้ตลอด 24 ชั่วโมง และพร้อมใช้งานทุกเมื่อไม่มีเวลาการปิดทำการ (จิรัฏฐ์ ศุภการ, 2545) ไซเบอร์สเปซเป็นสถานที่เต็มความฝัน (dream fulfillment) การเป็นพื้นที่ที่ดังกล่าวไม่มีความเป็นรูปร่างที่แน่นอน จึงสามารถสร้างสรรค์ให้ออกมาเป็นรูปแบบใดก็ได้ตามต้องการ พื้นที่นี้จึงเป็นเสมือนการสร้างความฝันให้กลายเป็นรูปเป็นร่างได้ตามความสามารถที่ตนเองมี

ความจริงเสมือน (virtual reality) ในสังคมเสมือนจริงคือ ชุมชนที่มีการรวมกลุ่มกันและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของเว็บไซต์ โดยในการปฏิสัมพันธ์นั้นจะต้องมีเรื่องของเวลามาเกี่ยวข้อง ซึ่งการรวมกลุ่มของคนในสังคมเสมือนจริงนี้ จะเป็นการรวมกลุ่มที่สมาชิกมีความหลากหลายสามารถเชื่อมต่อถึงกันได้ทุกที่ทุกเวลา และจะเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนที่มีความสนใจคล้ายๆ กันหรือมีเป้าหมายร่วมกันในการรวมกลุ่มของชุมชนซึ่งในการติดต่อกัน ในลักษณะนี้ทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกในชุมชนสามารถแสดงความรู้สึก และสามารถหลีกเลี่ยงหนีจากสิ่งที่ต้องการในสังคมแห่งความเป็นจริงได้ ดังนั้น สังคมเสมือนจริงจึงเปรียบเหมือนการสร้างสังคมในอุดมคติ (utopia) อันเป็นทางเลือกใหม่สำหรับมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกจริง (จิรัฏฐ์ ศุภการ, 2545)

โดยการสร้างตัวตนใหม่ที่เต็มไปด้วยความเป็นอิสระในการที่ผู้ใช้สามารถเลือกได้ว่า อยากระบุตัวเองมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร มีตัวตนแบบไหน ดังนั้นโลกเสมือนจริงจึงมีความเป็นลักษณะเฉพาะที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเลียนแบบโลกความจริง ลักษณะเฉพาะที่กล่าวถึงมีดังต่อไปนี้

1. ความเสมือนจริงเป็นการจำลองเหตุการณ์ หรือสิ่งที่สร้างขึ้นให้มีความใกล้เคียงกับความจริง อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เกิดจากการเลียนแบบที่มาจากต้นกำเนิดหรือต้นแบบความเสมือนจริง เกิดจากการสร้างเพื่อเลียนแบบโดยอาศัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างคือ ปัจจัยที่หนึ่งเรื่องความขัดแย้งและความแตกต่างจากต้นแบบ สิ่งที่เป้นต้นแบบหรือต้นกำเนิดย่อมไม่มีความเหมือนกันหมดทุกอย่าง ปัจจัยที่สองเรื่องของการปรับเปลี่ยนและการเสริม ความเสมือนจริงถูกปรับเปลี่ยนและเสริม ซึ่งปัจจัยนี้ถูกครอบครอง ควบคุม ให้สร้างโดยการแสดงออกทางจินตนาการที่เป็นการเอาต้นแบบมาจากตัวตนที่แท้จริงของเรา

2. การอยู่ร่วมกันและการแก้ไขปัญหาของความจริง ความเสมือนจริงคือความจริงที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากในความจริงมีบางส่วนบกพร่องและขาดแคลน แต่ความเสมือนจริงเป็นการสร้างเพื่อแก้ปัญหา นอกจากนั้น ยังสร้างความประหลาดใจต่อเรา โดยการทำให้สิ่งที่ถูกต้องแก้ไขจากจุดบกพร่องของความจริง

3. การดูซึมภาพเสมือนจริงที่ลวงตาในการแก้ปัญหา สิ่งนี้เป็นการสร้างจินตนาการที่ไม่จริง หรือเรียกว่าการสร้างภาพลวงตา ซึ่งเกิดจากการพยายามคิดแก้ปัญหาจากความจริงของโลกภายนอก โดยใช้ของที่เหมือนจริงและกำจัดความจริง ซึ่งเรียกว่าเทคโนโลยีเสมือนจริง ใช้เป็นเครื่องมือที่สร้างการคิดฝัน ในสิ่งที่เป็นไปได้ในเวลาสั้นให้สามารถเป็นไปได้

4. ภาพจินตนาการที่เกิดจากการเลียนแบบเป็นการจัดประเภทเพื่อกำหนดตัวตนหรือตัวแบบที่จำเป็นเพื่อสร้างขึ้นมา และเป็นการจัดการภายในมิติของวัตถุที่เกิดในเวลาเดียวกัน จากวิวัฒนาการของสื่อในด้านเทคโนโลยีนั้น กล่าวได้ว่า ในยุคที่หนึ่งคือหนังสือพิมพ์ ยุคที่สองคือ วิทยุโทรทัศน์ ปัจจุบัน กำลังก้าวเข้าสู่ยุคที่สาม ซึ่งเป็นยุคของการสื่อสารเสมือนจริง (virtual communication) โดยใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นสื่อกลางในการสื่อสารบนพื้นที่ไซเบอร์สเปซผ่าน

ระบบอินเทอร์เน็ต (กาญจนา แก้วเทพ, 2547) รูปแบบหนึ่งของการสื่อสารคือ การสื่อสารแบบการเผชิญหน้าแบบใหม่ เพราะผู้ส่งสารจะสนทนาพูดคุยกันแบบ ตัวต่อตัว เช่น การแชต (chat) ในห้องสนทนาคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างจากการเผชิญหน้าแบบเดิม คือเป็นการเผชิญหน้าในโลกของคอมพิวเตอร์ซึ่งไม่ใช่โลกทางกายภาพ การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์หรือโลกของพื้นที่ไซเบอร์เป็นการสื่อสารที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ สามารถติดต่อกันได้ทันที (ศุภนิสา ทดลา, 2542) โดยการสื่อสารในรูปแบบนี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ของสภาพแวดล้อมใหม่เป็นปรากฏการณ์สภาพไร้การขัดขวางควบคุม ซึ่งทำให้ปัจเจกมีอิสระและไร้ขอบเขตในการสร้างความหมาย เมื่อไม่เห็นหน้าตาภาษากาย และโทนเสียงของผู้สื่อสาร ส่วนปรากฏการณ์ของการเปลี่ยนเพศเป็นสภาพการส่งสารที่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเพศในความเป็นตัวตนของตัวเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะมาจากเพศชายมากกว่าเพศหญิง สุดท้ายคือปรากฏการณ์ในรูปแบบการแสดงตัวตนที่หลากหลาย เป็นสภาพที่ทำให้คนไม่ต้องเปิดเผยตัวเองมากนักทำให้เกิดการปลอมตัวและการหลอกลวงได้ และถือเป็นการเล่นบทบาทที่ชีวิตจริงไม่สามารถเป็นไปได้ และทำให้มีความสุขสนุกกับการเพื่อนและจินตนาการ จะเห็นได้ว่า โลกของพื้นที่ไซเบอร์เป็นการสื่อสารเสมือนจริงในรูปแบบใหม่ ที่ทำให้ผู้สื่อสารสามารถแสดงตัวตนได้อย่างไร้ขอบเขต และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพโดยการใช้จินตนาการจากแนวคิดเรื่องไซเบอร์สเปซ (cyberspace) และความจริงเสมือน (virtual reality) ดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำมาวิเคราะห์เรื่องภาษาสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในไซเบอร์สเปซได้ ซึ่งในอดีตการสื่อสารระหว่างกันนั้นจะเป็นการพูด การเขียน การแสดงท่าทาง แต่ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้การสื่อสารจากอดีตเปลี่ยนไปอย่างมาก การก้าวข้ามผ่านการสื่อสารในพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง จึงมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการเกิดขึ้นของไซเบอร์สเปซ และเว็บไซต์เฟซบุ๊ก (Facebook) เอง ก็เป็นเว็บไซต์สังคมออนไลน์ที่กำลังเป็นที่นิยมมากที่สุดในปัจจุบัน ภาษาสัญลักษณ์ที่ใช้นั้นมักจะมีความจริง และความจริงเสมือนแฝงอยู่ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาเรื่องดังกล่าว

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง **พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

วิธีการวิจัย

แบ่งออกเป็นสองวิธีดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหาประเภทความคิดเห็นของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อประเด็นเรื่องพื้นที่การแสดงออกเชิงความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

แหล่งข้อมูลและเกณฑ์ในการคัดเลือก

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เนื้อหาประเภทความคิดเห็นของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว โดยคัดเลือกเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว ผู้วิจัยนำมาคัดเลือกคลิปข่าวและข่าวประเภทข้อเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมความรุนแรงด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกี่ยวกับเพศหรือครอบครัว ที่มียอดชมจำนวน 1,000 ครั้งขึ้นไป และเผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2562 ถึง 31 มีนาคม 2562 ได้แก่

ข่าวชิ้นที่ 1 เรื่อง “หนุ่มรับเหมาน้อยใจแฟนสาวป็นจ๋อขมขับยิ่งตัวตาย” มีคนถูกใจเรื่องนี้ 2,800 คน

ข่าวชิ้นที่ 2 เรื่อง “รักแล้วทำไมต้องฆ่า?” มีคนถูกใจเรื่องนี้ 14,500 คน

ข่าวชิ้นที่ 3 เรื่อง “แฟนหนุ่มโหด ทำร้ายร่างกาย: สาวสุดอึ้ง ถูกแฟนหนุ่ม ทำร้ายร่างกาย เตะ ต่อย แถมถ่มน้ำลายใส่หน้า” มีคนถูกใจเรื่องนี้ 6,900 คน

ข่าวชั้นที่ 4 เรื่อง “หนุ่มยืมกระป๋อง “บีบคอแฟน” ลงเฟซบุ๊ก ซ้ำชูปปล่อย คลิปไปประจาน” มีคนถูกใจเรื่องนี้ 1,800 คน

ข่าวชั้นที่ 5 เรื่อง “สามีทำร้ายภรรยา กระชากหัวลากขึ้นรถ ล่าสุต ภรรยาเสียชีวิตแล้ว” มีคนถูกใจเรื่องนี้ 4,500 คน

2. แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ผู้ติดตามข่าวความรุนแรง การคัดเลือกแหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา โดยการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านการสื่อสารมวลชน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน สื่อใหม่

กลุ่มที่ 3 นักจิตวิทยาคลินิกสำเร็จการศึกษาด้านจิตวิทยาสาขาจิตวิทยา คลินิก (clinical psychology)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เพื่อตอบวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการ วิเคราะห์เนื้อหาประเภทความคิดเห็นของผู้ติดตามข่าวเกี่ยวกับการกระทำความ รุนแรง โดยแบ่งลักษณะเนื้อหาออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ท่าทีการสนับสนุนความรุนแรง หมายถึง การใช้คำพูด สัญลักษณ์ เพื่อแสดงว่าตนเห็นด้วย สนับสนุน ยกย่อง ให้กำลังใจผู้ที่กระทำ ความรุนแรงที่รายงานในข่าวในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

1.2 ท่าทีการไม่สนับสนุนความรุนแรง หมายถึง การใช้คำพูด สัญลักษณ์ เพื่อแสดงว่าตนไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน ประณาม และตำหนิกล่าว โทษผู้ที่กระทำความรุนแรงที่รายงานในข่าวในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

2. เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ คือ แบบ สัมภาษณ์ประเภทกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยมีคำถามซึ่ง ผู้วิจัยใช้กรอบจากทฤษฎีฟอนคลาย ทฤษฎีปลูกฝังทางสังคม มาเป็นแนวทางใน การสัมภาษณ์

- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความเหมาะสมของการนำเสนอเนื้อหาในคลิปข่าวประเภทข้อเขียน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมความรุนแรงด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกี่ยวกับเพศหรือครอบครัว เครือข่ายสังคมออนไลน์เฟซบุ๊กแฟนเพจ
- ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการแสดงความคิดเห็นของผู้ติดตามที่มักแสดงออกทางความคิดเห็นด้วยการแสดงท่าทีที่รุนแรง
- ท่านคิดว่ามีสาเหตุที่ทำให้ผู้ติดตาม โดยเฉพาะกลุ่มเจนเอเรชันวาย มีการแสดงออกทางความคิดหรือท่าทีต่อการกระทำความรุนแรงในลักษณะนั้นๆ เป็นการแสดงออกเพื่อระบายความเครียดหรือผ่อนคลาย ลดแรงกดดันทางอารมณ์ของตนหรือไม่
- ท่านคิดว่าการนำเสนอข่าวของสื่อมีผลต่อผู้ที่ติดตาม ผู้อ่านหรือไม่ อย่างไร
- ท่านคิดว่าสื่อที่นำเสนอข่าวมีบทบาทอย่างไรต่อการขยายความรุนแรง
- ท่านคิดว่าควรมีแนวทางแก้ไขอย่างไร

ผลการวิจัยและอภิปราย

ในการศึกษาเรื่อง *พื้นที่การแสดงออกต่อข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว* ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาพื้นที่การแสดงออกเชิงความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว และ (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและการสื่อสาร และนักจิตวิทยา ต่อพื้นที่การแสดงออกเชิงความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การนำเสนอเนื้อหาความรุนแรงในเครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณีศึกษาเฟซบุ๊กแฟนเพจ (Facebook Fanpage) ประเภทข่าว

จากแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาศึกษาคือ ข่าวประเภทข้อความและคลิปวิดีโอที่เป็นรายงานข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงจำนวน 5 เรื่อง ซึ่งเผยแพร่ระหว่าง 1 มกราคม 2562 ถึง 31 มีนาคม 2562 ได้แก่

ข่าวชิ้นที่ 1 “หนุ่มรับเหมาน้อยใจแฟนสาวป็นจ๋อข่มขืนถึงตัวตาย”
มีคนถูกใจเรื่องนี้ 2,800 คน

ภาพที่ 5 ภาพที่ประกอบในข่าว “หนุ่มรับเหมาน้อยใจแฟนสาวป็นจ๋อข่มขืนถึงตัวตาย”

ที่มา: เดลินิวส์, 2562

การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าว

ผลการวิเคราะห์พบว่า ใช้วิธีการนำเสนอข่าวโดยใช้ถ้อยคำและภาษา มาเป็นเครื่องมือในการบรรยายเหตุการณ์เพื่อให้เห็นภาพพจน์ มีการกล่าวถึง พฤติกรรมของผู้ตาย โดยการพรรณนาอากัปภิกิริยาว่า “ผู้ตายนั่งดื่มสุราเพียง คนเดียวภายในบ้าน จนช่วงเวลาประมาณ 05.30 น. ได้สวมเสื้อ แล้วบรรจุกระสุนปืน ใส่ไปในลูกไม่จำนวน 1 นัด ตลอดระยะเวลา จะหยิบโทรศัพท์มือถือมาอยู่ใน มือเล่นอยู่หลายครั้ง แล้วนั่งดื่มสุราต่อ จนเวลาผ่านไปหยิบเอาอาวุธปืนขึ้นมา

จ่อที่ศีรษะ แล้ววางปืนลงอยู่ 2 ครั้ง จากนั้นตัดสินใจหยิบอาวุธปืนขึ้นมายิงตัวเองจนเสียชีวิต” การให้รายละเอียดมาก เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมไปกับในเหตุการณ์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ชาวอินนี้จึงเป็นชาวที่ให้ความสำคัญกับการบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้ “เห็นภาพ” ของรายละเอียดของเหตุการณ์ราวกับได้เห็นเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ความคิดเห็น (Comment) ของผู้ติดตามแฟนเพจ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ที่ติดตามของชาวอินนี้ เป็นการไม่สนับสนุนความรุนแรง ซึ่งในที่นี้คือ การฆ่าตัวตาย โดยประณาม ต่ำหนิ อย่างไรก็ตาม พบว่า การแสดงความคิดเห็นไม่สนับสนุนดังกล่าว มีการใช้ภาษาที่รุนแรง ต่ำหนิผู้ตายว่าการฆ่าตัวตายไม่ใช่ทางออกที่ดี และเป็นการกระทำที่ไม่นึกถึงพ่อแม่ครอบครัวของตน ดังตัวอย่างความคิดเห็นต่อไปนี้

“โง่จริงๆ แบบนี้กะโหลกก็เป็นรูลี!!!!#ต้องกินยานอนหลับแล้วจุดเตารมควันในรถ (ศพสวยกว่าด้วยแหละ) หียยยยย..กูประชด”

“ถ้าตายเพราะผู้หญิงที่เป็นแฟน...ไม่นึกถึงแม่...ก็ตายเถอะนะเสียตายแม่เลี้ยงมา”

“เสียตายอนาคตดีดี”

ภาพที่ 6 คลิปวิดีโอการนำเสนอข่าวเรื่อง “รักแล้วทำไมต้องฆ่า?” ในเฟซบุ๊กแฟนเพจ อีจัน

ที่มา: อีจัน, 2562

ข่าวชิ้นที่ 2 เรื่อง “รักแล้วทำไมต้องฆ่า?” มีคนถูกใจเรื่องนี้ 14,500 คน

การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าว

การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าว พบว่า ใช้มุมมองในการเล่าเรื่องแบบรอบด้าน เน้นความมีเงื่อนไขในเหตุการณ์ ไปจนถึงการบรรยายรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และนำมาตัดต่อโดยให้ผู้อ่านได้รับรู้เสมือนอยู่ร่วมในเหตุการณ์จริง มีการให้รายละเอียดและการบรรยายถึงฉากและบรรยากาศของเหตุการณ์นั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

การที่สำนักข่าวอิจันได้ใช้เทคนิคการนำเสนอแบบสปีทคลิปข่าว ที่คล้ายรายการสารคดีเชิงสอบสวน พร้อมใช้เทคนิคการนำเสนอภาพที่ดูหดหู่ เศร้า ผ่านสัญลักษณ์สีแดงและดำ อันหมายถึง เลือดและความตาย ประกอบภาพกราฟิกและเสียงดนตรีที่ตื้นตันน่าติดตาม มีเสียงเอฟเฟ็กต์ เสียงปี่นยิง เพื่อเพิ่มจังหวะให้เร้าใจ สะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะการนำเสนอข่าวแบบนี้ จะมุ่งให้เกิดอารมณ์ร่วม ความตื่นตื้นตันให้กับผู้ชมเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกัน ก็เป็นความบันเทิงคล้ายๆ การชมภาพยนตร์แนวลึกลับ ตื่นเต้นหรืออาชญากรรม ข่าวชิ้นนี้จึงถูกประกอบสร้างให้มีความเป็นกึ่งจินตนาการและกึ่งความจริง

การวิเคราะห์ความคิดเห็น (Comment) ของผู้ติดตามแฟนเพจ

ในการวิเคราะห์ความคิดเห็น (comment) ในข่าวเรื่อง “รักแล้วทำไมต้องฆ่า?” ส่วนความคิดเห็นของผู้ที่ติดตามนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดแสดงความคิดเห็นเป็นการไม่สนับสนุนความรุนแรง โดยเห็นว่าเป็นพฤติกรรมที่สมควรถูกสังคมประณาม อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดเห็นนี้จำนวนมากเป็นการใช้ภาษาที่ค่อนข้างรุนแรง สะท้อนให้เห็นการแสดงออกเชิงอารมณ์ค่อนข้างมาก ที่น่าสนใจคือ พบว่ามีบางความคิดเห็นที่ระบุว่า เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นตามรายงานข่าวนั้นมี “ข้อดี” กล่าวคือ เป็นจุดเปลี่ยนหรือเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า เช่น เหลือความรุนแรงได้หาทางที่จะแก้ไขปัญหา ยับยั้ง

ความรุนแรงนั้น หรือหลีกเลี่ยงจากผู้ที่ทำความรุนแรง ขณะเดียวกัน ก็ให้
ข้อคิดเห็นในการดำเนินชีวิต แก้ไขปัญหา ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอต่ออย่างความ
คิดเห็นลักษณะดังกล่าวข้างต้น ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นที่ไม่สนับสนุนความรุนแรง โดยการดำเนิน ประณาม
แต่ไม่เสนอทางออก หรือทางแก้ไข อาทิ

“เลวจริงๆ”

“นักเลงเหี้ยไรแม่งโรจจิต ป่วยทางจิต เหี้ยแบบเนี้ยประหารเดรัจฉาน
แบบนี้”

2. ความคิดเห็นที่เสนอแนะทางออกหรือข้อคิด อาทิ

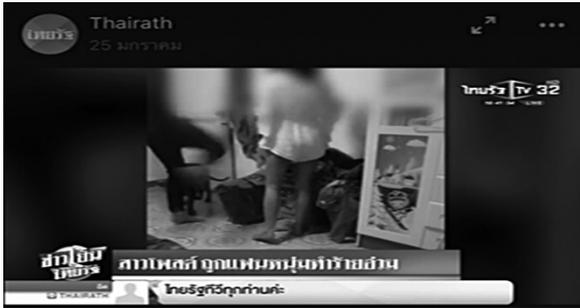
“ฆ่าได้ยังไงเพื่ออะไรถ้ารักกันจริง ถ้าอยู่กันไม่ได้ก็บอกเลิกดีๆ เกอะ
อย่าทำเลย ขอให้เขาเป็นศพสุดท้าย ควรคิดก่อนจะทำ อารมณ์ชั่ววูบพาตัวเอง
ตกต่ำไปด้วย”

“เมื่อรักคือการให้รักคือการเสียสละ...ปัจจุบันนี้รักคือการฆ่าโลกมัน
เปลี่ยนไปใจมนุษย์มีแต่ความรุนแรงขึ้นจึงใช้สติในการใช้ชีวิตให้มากๆ”

กล่าวโดยสรุป การนำเสนอข้างขึ้นนี้ เป็นการนำเสนอหาข้อมาจัดกระทำ
เนื้อหาใหม่ให้ดูน่าสนใจ ในรูปของสารคดีข่าวอาชญากรรม ผูกปมให้มีความ
ซับซ้อนและมีเงื่อนงำ เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่การแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่
ทั้งหมดไม่สนับสนุนความรุนแรง ประณามผู้กระทำความรุนแรง พร้อมให้ข้อคิดเห็น
และทางออก

ข่าวเรื่องที่ 3 เรื่อง “แฟนหนุ่มโหด ทำร้ายร่างกาย: สาวสุดอึ้ง
ถูกแฟนหนุ่ม ทำร้ายร่างกาย ตะ ต่อย แถมถ่มน้ำลายใส่หน้า” มีคนถูกใจ
เรื่องนี้ 6,900 คน

ภาพที่ 7 คลิปวิดีโอการนำเสนอข่าวเรื่อง “แฟนหนุ่มโหด ทำร้ายร่างกาย: สาวสุดอัน ถูกแฟนหนุ่ม ทำร้ายร่างกาย เตะ ต่อย แดมด่มน้ำลายใส่หน้า” ในเฟซบุ๊ก แฟนเพจไทยรัฐออนไลน์

ที่มา: ไทยรัฐออนไลน์, 2562

การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าว

การนำเสนอข่าวชิ้นนี้ เป็นการนำเสนอในลักษณะการแสดงความคิดเห็นของผู้ประกาศข่าวที่แสดงความเห็นอกเห็นใจ โดยการให้สีสันและความรู้สึกของบุคคลในข่าว ด้วยการพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลในข่าวในด้านต่างๆ ต่อจากนั้นยังเพิ่มคลิปภาพใบหน้าที่บอบช้ำของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายคนเดิม เพื่อดึงดูดความสนใจและเพิ่มความรู้สึกสงสารเห็นใจให้กับผู้ชม

การวิเคราะห์ความคิดเห็น (Comment)

การวิเคราะห์ความคิดเห็น (comment) ของผู้ติดตามแฟนเพจนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นการตำหนิประณามผู้ที่กระทำความรุนแรงคือชายที่ทำร้ายร่างกายผู้หญิงในคลิป อย่างไรก็ตาม พบว่า การแสดงความคิดเห็นไม่สนับสนุนดังกล่าว มีการใช้ภาษาที่รุนแรงดังตัวอย่างต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นที่เป็นการประณามผู้กระทำความรุนแรง อาทิ
“หน้าตัวเมีย ผู้ชายแบบนี้ต่ำตมยิ่งกว่าซี อย่าถามหาศักดิ์ศรีในตัวผู้ชาย
ประเภทนี้”

“ไอทุเรศ”

“เลวส์ส”

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์พบว่า มีความคิดเห็นที่เป็นการให้กำลังใจ
โดยเสนอว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีข้อดีคือทำให้ผู้ที่เป็นเหยื่อสามารถที่จะหา
ทางออกหรือหนีให้พ้นจากสภาพดังกล่าว มีบางส่วนที่ใช้ถ้อยคำที่แสดงความเห็น
ออกเห็นใจและสงสาร และบางความเห็นมีการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำความ
รุนแรง ดังเช่นตัวอย่างต่อไปนี้

2. ความคิดเห็นที่เป็นการให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำเหยื่อหรือผู้ถูก
กระทำความรุนแรง อาทิ

“เรามีลูกเราเข้าใจความรู้สึกคนเป็นพ่อแม่ ไม่ยอมให้ใครมาทำลาย
แก้วตาดวงใจของพ่อตอนเด็กแม่แต่ยุ่งตัวเดียวพ่อก็ไม่ยอมให้กัดลูกน้อย แล้ว
นายเป็นใครมาเตะต้อย เขามีพ่อแม่ ใ้ลูกเอ๋ย จะคบใครให้เลือกคนดีนะ พ่อ
เชื่อว่า บนโลกใบนี้มีชายที่ดีๆ ที่ให้เกียรติเรา รักเราจริงนะ พวกผู้ชายที่เล่นยา
อย่าไปคบมันเลยนะ ดวงใจแก้วตาของพ่อ”

“อยู่อดทนรออะไรไปให้ไกล ยังสาวยังสวยหาคนใหม่เถอะผู้ชายดีๆ
มีตั้งเยอะ ถ้าเราเป็นคนดี หากคนใหม่ไม่yakหรือก อยู่อาศัยทนดินทนหม้อกับใจดำ
ทำร้ายผู้หญิงแบบนี้เลย ถ้าเป็นพี่สู้อยู่เลยตั้งแต่ครั้งแรกที่มันชั่วทำร้ายเรา คิดถึง
พ่อแม่เราไว้มากๆ ท่านเลี้ยงเรามาท่านไม่ทำโหดร้ายกับเราเลย ตัดใจจากผู้ชาย
คนนี้ได้เลย อยู่อยู่ให้เป็นกระสอบทรายให้มันซ้อมเล่นแบบดี สู้ๆ เป็นกำลังใจ
ให้น้องเข้มแข็งไว้นะคะ”

“หนักกว่านี้ก็เจอมาเหมือนกันคะ ทั้งเหยียบหน้าเหยียบหัว บีบคอ
อุ้มฟาด จะโยนระเบิดยิงบ้าง ขับรถเร็วบ้าง เอาจิตมาจ่อคอปาข้าวของพังบ้าง
กรีดยางรถบ้าง หนี่ก็รอบก็ตามราวี่ จนยอมลาออกงานหนีไปไกลๆ ยอมหมดตัว
แต่คุ้ม ทุกวันนี้ชีวิตดีดี สู้ๆ นะคะ”

“ควรหนีให้ไกล ตั้งแต่โดนมันทำร้าย ครั้งแรกแล้วพวกชอบลงมือกับ ผู้หญิงไม่มีครั้งเดียว ควรแจ้งตำรวจฐานทำร้ายร่างกายไว้ เมื่อมันมาราวี ก็ แจ้งความอีก”

3. ความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์สาเหตุพร้อมให้คำแนะนำ อาทิ

“เรื่องพวกนี้มันละเอียดอ่อน จะโทษฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ได้หรอก ต้องดู สาเหตุที่ทำให้เกิดเรื่องอะไร ทางที่ดีคือ ผู้หญิงก็ไม่ควรลงไม้ลงมือแบบนี้ ควร จะคุยกันด้วยเหตุและผล บางทีผู้หญิงก็เอาแต่ใจเกินไป ก็ทำให้อีกฝ่ายเก็บกด หงุดหงิด เสียการควบคุมตัวเอง ผู้ชายก็ไม่ควรทำแบบนี้ เพราะทำไปแล้วก็ไม่ใช่ว่าจะรู้สึกดี อาจจะเป็นเพราะการควบคุมตัวเองไม่ได้แล้ว จากการสันนิษฐาน นะครับ”

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีความคิดเห็นที่นำเรื่องตนเองมาเล่าโดยเทียบเคียง กับเหตุการณ์ในคลิปข่าว เพื่อแสดงว่าตนเองก็มีประสบการณ์คล้ายกัน อาทิ

“เจอกับตัว เตะ ตบ ต่อย เหยียบหน้า ยิ่งป็นผ่านหัวเลย เรื่องซั๋วๆ มา ครบ ก่อนจะเลิกกันต้องบอกมันว่าเราแยกกันอยู่ และจะกลับบ้านต่างจังหวัด แต่จริงๆ คือ เราแอบบึ้งรักใหม่มา เลยบอกเหตุผลจนเลิกกับมันได้ แต่มันมา สำนึกตัวทีหลัง มาคอยจ้อ คอยตามแต่เสียใจ เดินออกมาแล้ว ไม่มีทางหันกลับ เด็ดขาด...จะมาสำนึกเมื่อตอนเสียของไป มันก็สายไม่ทันแล้ว”

ข่าวเรื่องที่ 4 “หนุ่มยิ้มระรื่น ‘บ๊อบคอปแฟน’ ลงเฟซบุ๊ก ช้าชู้ปปล่อยคลิปโป๊
ประจาน” แฟนเพจ Bright TV มีคนถูกใจเรื่องนี้ 1,800 คน

ภาพที่ 8 คลิปวิดีโอการนำเสนอข่าวเรื่อง “หนุ่มยิ้มระรื่น ‘บ๊อบคอปแฟน’ ลงเฟซบุ๊ก
ช้าชู้ปปล่อยคลิปโป๊ประจาน” ในเฟซบุ๊กแฟนเพจไบรท์ ทีวี

ที่มา: ไบรท์ ทีวี, 2562

การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าว

ข่าวชิ้นนี้ ใช้การนำเสนอด้วยการเขียนให้น่าติดตาม มีการเล่าเรื่อง
เป็นลำดับขั้นตอน พร้อมภาพคลิปประกอบ บุคคลในข่าวที่เลือกนำมาใช้ในการ
รายงานเหตุการณ์นี้ก็คือ การใช้บุคคลในข่าวที่เป็นผู้ตกเป็นข่าวเองเป็นแหล่งข่าว
มีการนำโพสต์ของผู้ที่ถูกกระทำมาเสนอทั้งหมด เพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผู้อ่าน

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ติดตาม

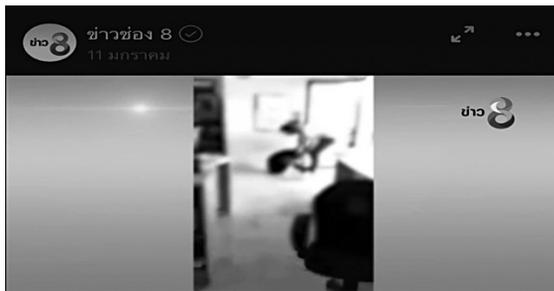
สำหรับความคิดเห็นของผู้ติดตามนั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า การแสดง
ความคิดเห็นส่วนใหญ่ เนื้อหาไม่สนับสนุนความรุนแรง โดยเห็นว่า เป็นพฤติกรรม
ที่ควรถูกสังคมประณาม โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษาที่รุนแรง อย่างไรก็ตาม มีความ
คิดเห็นบางส่วนเห็นว่า เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมีข้อดี เพราะน่าจะเป็น
โอกาสที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรงคิดขึ้นได้ที่จะหลีกเลี่ยงหนีจากผู้ที่ทำให้กระทำรุนแรงต่อตน
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อย่าให้กูเจอตัวนะไอ้สัสสสจะกระต๊อบให้ ไอ้หัวดอไอ้สัสนรกทำ
กะ ผญ ได้ลงคอกเพศแม่มีงนะไอ้”

“ทนทำไมวะ ให้มันทำร้ายอยู่ได้ผู้ชายลองได้ทำครั้งแรก ต่อไปก็ทำอีก
ทำซ้ำๆ แบบเดิมแหละ สมัยนี้ต้องเลือกเอาตัวเรารอดสิ ไม่ใช่อยู่แบบนี้มันตีตาย
เอาเปลอๆ มันฆ่าตายอีกคุ้มไหม จะทนทำไม สงสารนะ”

**ข่าวเรื่องที่ 5 เรื่อง “สามีทำร้ายภรรยา กระชากหัวลากขึ้นรถ ล่าสุด
ภรรยาเสียชีวิตแล้ว” คนถูกใจ 4,500 คน**

ภาพที่ 9 คลิปวิดีโอการนำเสนอข่าวเรื่อง “สามีทำร้ายภรรยา กระชากหัวลากขึ้นรถ
ล่าสุดภรรยาเสียชีวิตแล้ว” ในเฟซบุ๊กแฟนเพจข่าวช่อง 8

ที่มา: ข่าวช่อง 8, 2562

การวิเคราะห์ลักษณะการนำเสนอข่าว

การนำเสนอข่าวชิ้นนี้เป็นลักษณะการถ่ายคลิปวิดีโอที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูล
ต่างๆ ได้มาจากการรายงานข่าว เป็นพรรณนาจากภาพถ่ายในคลิปวิดีโอ และ
ข้อเท็จจริงต่างๆ ได้ข้อมูลจากผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ และแม่ของผู้เสียชีวิต

1. ความคิดเห็นไม่สนับสนุนความรุนแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในนั้นมีแต่ผู้หญิงและผู้ชายใส่กระโปรง”

“อีส์สนรกมาเกิดอีหน้าตัวเมีย”

“เปรต สมควรเอาไปประหารคดีสะท้อนขวัญคดีแบบนี้เอาให้หนัก เป็นคดีที่อันตราย ทำให้เขาเห็นกฎหมายบ้านเมืองยังใช้ได้อยู่”

“ไอนรก”

“เปรตตตตต”

2. ความคิดเห็นที่เป็นการให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำเยื่อหรือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรง อาทิ

“เกลียดมากเลยวิธีแบบนี้ ผัวเมียตีกัน ชาวบ้านไม่กล้ายุ่งโทรหา ตร. ได้ไหม ต้องรอให้เค้าตีกันตายก่อนหรือ ช่วยกันห้ามกฎหมายก็ควรซัพพอร์ตเรื่องนี้ให้มากกว่านี้ ผัวเมียก็จริงตีกันควรถูกจับติดคุกก็วันก็ว่าไปมีบันทึก”

“เวรกรรมแท้ๆ คนเราทำไมถึงยอมปล่อยให้เค้าทำร้ายถึงขนาดนี้”

“ทำไมผู้หญิงถึงสู้แรงผู้ชายไม่ได้ โลกน่าจะสร้างให้เสมอภาคมีกำลังเท่าๆ กัน”

“สงสารครอบครัวผู้เสียชีวิต”

“หมดเวรกรรมกับคนเลวๆ”

3. ความคิดเห็นที่เป็นการแจ้งความคืบหน้าหรือรายละเอียดของเหตุการณ์เพิ่มเติม ดังนี้

“อ่านข่าวร้ายยังคะ ไปอ่านก่อนนะคะล่าสุด นายชิรพาน บากุสัน ผู้จัดการโชว์รูมรถดังก้าว ออกมาเปิดเผยว่า หญิงสาวเคยทำงานที่โชว์รูม แต่ลาออกไบนานกว่า 5 เดือนแล้ว คลิปดังก้าวเกิดขึ้นตั้งแต่เดือนกันยายน 2561 หญิงสาวถูกสามีลากออกไป ทุกคนพยายามช่วยเหลือจนบาดเจ็บ เพราะฝ่ายชายมีอาวุธ”

“เห็นยืนดูกันแต่ตา ไม่ช่วยเหลือเลย เขาอุตสาห์วิ่งเข้ามาขอความช่วยเหลือ เป็นไปไม่ได้หรอกโชว์รูมว่ามีแต่ผู้หญิง รีผู้ชายใส่กระโปรงหมด กระบอกฟ้า ขาเดฟ ขอรับ Hero หน้าคอมโคตรเยอะ ทำไมมีไม่ไปช่วยเองเลยละ รีบขับรถไปช่วยเค้าเลย”

“คลิปดังก้าวเกิดขึ้นตั้งแต่เดือนกันยายน 2561 หญิงสาวถูกสามีลากออกไป ทุกคนพยายามช่วยเหลือจนบาดเจ็บ เพราะฝ่ายชายมีอาวุธ หลังจากนั้นหญิงสาว ก็ไม่มาทำงานอีกเลย กระทั่งทราบว่าเป็นการทำร้ายเสียชีวิตแล้วเมื่อคืน”

สรุปลักษณะการนำเสนอข่าวความรุนแรงในเครือข่ายสังคมออนไลน์:
กรณีศึกษาเฟซบุ๊ก แฟนเพจ ประเภทข่าวข่าวความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจ

1. เฟซบุ๊ก แฟนเพจ เติลินิวส์ เรื่อง “หนุ่มรับเหมาน้อยใจแฟนสาวปิ่น จ่อข่มขืนถึงตัวตาย”

การนำเสนอข่าวเป็นการรายงานตามลำดับเหตุการณ์ การบรรยาย เหตุการณ์เพื่อให้เห็นภาพพจน์

2. เฟซบุ๊ก แฟนเพจ อีจัน เรื่อง “รักแล้วทำไมต้องฆ่า”

การใช้มุมมองในการเล่าเรื่องแบบรอบด้าน เน้นความมีเงื่อนไขใน เหตุการณ์ การวิเคราะห์สภาวะจิตใจของบุคคลในข่าว ไปจนถึงการบรรยาย รายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และนำมาตัดต่อโดยให้ผู้อ่านได้รับรู้เสมือนอยู่ ร่วมในเหตุการณ์จริง มีการให้รายละเอียดและการบรรยายถึงฉากและบรรยากาศ ของเหตุการณ์นั้นๆ ได้อย่างชัดเจน

3. เฟซบุ๊ก แฟนเพจ Thairath เรื่อง “สาวโพสต์ สาวสุดอึ้ง ถูกแฟนหนุ่ม ทำร้ายร่างกาย เตะต้อย แถมถ่มน้ำลายใส่หน้า”

ผู้ประกาศข่าวที่แสดงความเห็นอกเห็นใจ โดยการให้สีสันและความ รู้สึกของบุคคลในข่าวด้วยการพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมและการ แสดงออกของบุคคลในข่าวในด้านต่างๆ

4. เฟซบุ๊ก แฟนเพจ Bright TV 20 เรื่อง “หนุ่มยั้มระรื่น ‘بيبคองแฟน’ ลงเฟซบุ๊ก ซ้ำชู้ปล่อยคลิปโป๊ประจาน”

การนำเสนอด้วยการเขียน เขียนให้น่าติดตาม มีการเล่าเรื่องเป็นลำดับ ขั้นตอน พร้อมภาพคลิปประกอบ บุคคลในข่าวที่เลือกนำมาใช้ในการรายงาน เหตุการณ์นี้ก็คือ การใช้บุคคลในข่าวที่เป็นผู้ตกเป็นข่าวเองเป็นแหล่งข่าว

5. เฟซบุ๊ก แฟนเพจข่าวช่อง 8 เรื่อง “สามีทำร้ายภรรยา กระชากหัว ลากขึ้นรถ”

การถ่ายคลิบวิดีโอที่เกิดขึ้นจริง ข้อมูลต่างๆ ได้มาจากการรายงานข่าว เป็นพรณนาจากภาพถ่ายในคลิบวิดีโอ และข้อเท็จจริงต่างๆ ได้ข้อมูลจากผู้ที่อยู่ใน เหตุการณ์ และแม่ของผู้เสียชีวิต

ตารางที่ 1 สรุปความคิดเห็น Comment ข่าวความรุนแรงในเครือข่ายสังคมออนไลน์:
กรณีศึกษาเฟซบุ๊ก แฟนเพจ ประเภทข่าว

ข่าวความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจ	ความคิดเห็นไม่สนับสนุนความรุนแรง	ความคิดเห็นที่เสนอแนะทางออกหรือข้อคิด	ความคิดเห็นประณามผู้กระทำความรุนแรง	ความคิดเห็นเป็นการให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำเยื่อ	ความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์สาเหตุพร้อมคำแนะนำ	การแจ้งรายละเอียดความเสียหาย
1. เฟซบุ๊ก แฟนเพจเดลินิวส์ เรื่อง “หนุ่มรับเหมาน้อยใจแฟนสาวป็นจ๋อข่มขืนยั้งตัวตาย”	✓					
2. เฟซบุ๊ก แฟนเพจอจัน เรื่อง “รักแล้วทำไมต้องฆ่า”	✓	✓				
3. เฟซบุ๊ก แฟนเพจ Thairath เรื่อง “สาวโพสต์ สาวสุดอัน ถูกแฟนหนุ่มทำร้ายร่างกาย เตะต๋อย แถม ถ่มน้ำลายใส่หน้า”			✓	✓	✓	
4. เฟซบุ๊ก แฟนเพจ Bright TV 20 เรื่อง “หนุ่มยี้มระริน ‘บิบบคอแฟน’ ลงเฟซบุ๊ก ซ้ำชูปปล่อยคลิปโป๊ประจาน”	✓					
5. เฟซบุ๊ก แฟนเพจข่าวช่อง 8 เรื่อง “สามีทำร้ายภรรยา กระชากหัวลากขึ้นรถ”	✓		✓	✓		✓

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว และ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ด้านสื่อและการสื่อสาร ต่อพื้นที่การ แสดงออกเชิงความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว

1. การนำเสนอข่าวเหตุการณ์ความรุนแรงและการติดตามข่าวความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวของผู้ติดตาม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวสรุปได้ว่า การนำเสนอของสื่อเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวที่นำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องความรุนแรงนั้น เป็นการนำเสนอที่สื่อมวลชนหลักไม่นำเสนอ โดยเป็นสื่อที่นำเสนอข้อมูลเจาะลึกเบื้องหลังต่างๆ โดยเฉพาะเหตุการณ์ใหญ่ๆ หรือคดีสำคัญๆ ซึ่งเฟซบุ๊กแฟนเพจที่นำเสนอมักจะให้ความสำคัญกับข่าวแบบนี้ เช่น อีจัน เพราะมีนำเสนอบางมุมที่สื่อมวลชนไม่นำเสนอ เนื้อหาข่าวเจาะลึกตรงประเด็น ดีแก่ความจริงของสังคม ดังความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้ติดตาม ดังนี้

“...โดยส่วนมากจะขึ้นเป็น news feed แล้วจะเข้าไปดู หรือเมื่อมีข่าวเด่นๆ ใหญ่ๆ จะเข้าไปดู เพราะเพจที่ติดตามอย่างอีจันนำเสนอบางมุมที่สื่อมวลชนไม่นำเสนอ เนื้อหาข่าวเจาะลึกตรงประเด็น ดีแก่ความจริงของสังคม” (สัมภาษณ์ สมหญิง อายุ 30 ปี, 5 มิถุนายน 2562)

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนี้เห็นว่า การติดตามของตนเองนั้น เป็นไปลักษณะที่มีความระมัดระวังและรู้เท่าทัน คือจะไม่แสดงความเห็นใดๆ หากไม่แน่ใจในข้อเท็จจริง เพราะกลัวผิดพลาด หรืออาจมีการแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้อื่นเพื่อตรวจสอบหรือเพิ่มความมั่นใจ

“...ปกติก็เป็นคนอ่านข่าวตามหน้า feed ความเคลื่อนไหวอยู่แล้วเป็นปกติ ก็จะทำอ่านเกือบทุกๆ ข่าวที่เจอในหน้าเพจต่างๆ ไม่เจาะจงว่าเป็นข่าวอะไร แต่จะดูจากว่า ข่าวนี้เห็นมีคนพูดถึง มีคนกดไลก์เยอะ เหตุผลที่ไม่คอมเมนต์ เพราะว่าเรายังไม่มั่นใจว่า สิ่งที่เราอ่านเป็นเรื่องจริงเท็จแค่ไหน คือ อ่านจากเพจข่าวเดียว ก็เลยรู้สึกที่ไม่คอมเมนต์ดีกว่า เพราะกลัวว่าเดี๋ยวมันจะผิด แล้วกลายเป็นเหมือนกับเรายังรู้ข้อมูลไม่เพียงพอเลย แต่มาคอมเมนต์แบบผิดๆ (สัมภาษณ์ แก้ว อายุ 23 ปี, 1 กรกฎาคม 2562)

2. บทบาทของสื่อ ในการสร้างพื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง

นักวิชาการด้านจิตวิทยาและด้านสื่อและการสื่อสาร แสดงความเห็นที่ใกล้เคียงกันคือ บทบาทของสื่อที่นำมาเสนอในเชิงลึกและมีการเปิดพื้นที่สาธารณะให้แสดงความเห็นนั้น เป็นการขยายข่าวประเด็นข่าว ซึ่งสามารถขยายเพื่อให้เกิดผลได้สองทาง ทางแรกคือการกระตุ้นให้เกิดอารมณ์รู้สึก สิ้น อึกทางคือ เน้นส่งเสริมให้ผู้ชมมีวิจารณ์ญาณ มีข้อมูลมากขึ้นและสามารถคิด วิเคราะห์ จนเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมมากขึ้น แต่ในความเป็นจริง หลายๆ สื่อเลือกทางแรกคือ การขยายผลเพื่อกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึก โดยเน้นรายละเอียดเหตุการณ์ สิ้น อารมณ์ความรู้สึกมากกว่าการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ดังความเห็นของผู้ให้ข้อมูลด้านนักวิชาการจิตวิทยาต่อไปนี้

“...สื่อหลักจะใช้จุดแข็งตัวนี้ แต่กลับไปขยายจุดอ่อนของโซเชียลมีเดียในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก เป็นเรื่องของสิ้น สิ้น มากๆ ก็ไปเติมอารมณ์ความรู้สึก ทำให้ผู้ชมขาดโอกาสที่จะเข้าใจจริงๆ เช่น กรณีสาเหตุความรุนแรงในสื่อทำร้ายตัวเองผ่านการไลฟ์สด เรื่องนี้สาเหตุในทางจิตวิทยาที่หลากหลายบทเรียนชีวิตของคนคนนั้น อย่าถามว่าเกิดอะไรขึ้น เพราะมันจะเป็นดราม่า แต่ให้ถามว่าสังคมเราเกิดอะไรขึ้นในสาธารณะ ที่วิสาธารณะจะต้องไม่พันความเป็นดราม่า ปัญหาที่แท้จริงอยู่ตรงไหน ในฐานะสื่อควรเตือนสติให้กับสังคม” (สัมภาษณ์ พรทิพย์ แม่นทรง, 12 มิถุนายน 2562)

สำหรับสื่อแล้ว ควรมีบทบาทในการนำเสนอเชิงวิเคราะห์และหาทางออกให้สังคม โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนักวิชาการด้านสื่อและการสื่อสารเห็นว่า สื่อต้องมีส่วนในการยับยั้งปัญหา ไม่ใช่การเรียกยอดชมหรือเรตติ้ง ดังนั้นสื่อควรระมัดระวังและตระหนักถึงผลที่อาจส่งต่อผู้ที่เกี่ยวข้องโดยสื่อ ดังตัวอย่างความเห็นดังนี้

“...ความรุนแรง รุ้ใหม่เราจะนำเสนอแบบนี้คือในมุมของสื่อเพื่อเรียกเรตติ้ง เพื่อให้ความดราม่า เพื่อให้เกิดการพูดถึงเยอะ ไม่ว่าจะเป็นความเกลียด ความอะไรก็แล้วแต่ แต่ถ้าสมมุติว่าเราเป็นนักข่าว แล้วคนนั้นเป็นน้องชายเรา

เราจะนำเสนออย่างไร มุมจะเปลี่ยนเลยมันจะเปลี่ยนเลยวิธีการ แล้วเราจะบอกว่าถ้ามันต้องนำเสนอแนะเรื่องนี้เป็นปัญหา แต่มันเป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้นเลย มันจะมีวิธีไหนบ้างนะที่เราจะสามารถยับยั้งปัญหานี้ เพราะว่ามันน่าองชายเรากำลังตกเป็นเหยื่อ วิธีมันจะต่างเลย โทนของเรื่อง การพีเรนซ์ หรือว่าสิ่งที่อยู่ในหัว แม้กระทั่งแหล่งข่าวที่เรากำลังจะไปสัมภาษณ์ก็ต่าง” (สัมภาษณ์ นิธิดา แสงสิงแก้ว, 21 มิถุนายน 2562)

ในแง่ผู้รับสารหรือผู้ติดตามข่าว จึงต้องตระหนักและระมัดระวัง เพราะในความเป็นจริงพบว่า สื่อมีบทบาททั้งสองด้าน โดยต้องคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณในการรับข่าวสารจากสื่อ นั้น พร้อมๆ กับตระหนักถึงการกระทำของตนเอง รู้จักเลือกในการแสดงความเห็นต่อข่าวนั้น ดังความเห็นนักวิชาการด้านจิตวิทยาและด้านสื่อและการสื่อสารดังนี้

“สื่อมีสองด้าน แต่ถ้าเราเลือกบริโภคในทางที่ดีก็คือ มีวิจารณญาณในการที่จะเสพสื่อ ทำให้มีข้อมูลเพิ่มมากขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์ได้มากขึ้น เข้าใจสถานการณ์สังคมมากขึ้น” (สัมภาษณ์ พรทิพย์ แม่นทรง, 12 มิถุนายน 2562)

“ขณะเดียวกันตัวเราเองสามารถที่จะพลิกบทบาทเป็นผู้ส่งสารบ้างก็ได้ นั่นคือว่า เราเลือกได้ เราเลือกรับก็ได้ แล้วเราก็เลือกที่จะเป็นผู้ส่งสารที่สร้างสรรค์ออกไปก็ได้ค่ะ” (สัมภาษณ์ นาทยา กันทะเสนา, 25 มิถุนายน 2562)

3. ความเห็นต่อการแสดงความคิดเห็น (comment) ของผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจ

การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ติดตามเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวที่นำเสนอความรุนแรง พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่เปิดให้คนเข้าไปแสดงออกทางอารมณ์เชิงลบ และใช้ภาษาที่รุนแรง ทั้งนี้ ตนเองแม้จะติดตาม แต่ก็มีความระมัดระวังในการแสดงออก และเห็นว่า การดำเนินประณามด้วยคำรุนแรงต่อผู้ที่อยู่ในข่าวนั้น บ่อยครั้งที่จะเป็นการแสดงออกแบบไร้ขอบเขต เพื่อความสะใจของตนเอง ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่า เป็นการส่งเสริมให้คนแสดงออกทางความคิดที่รุนแรง และอาจเป็นการตัดสินใจในลักษณะ “ศาลเตี้ย” ต่อคนที่อยู่ในข่าว

“...สังคมรับได้กับความรุนแรง เพราะว่าสังคมก็เสกมัน บางคนเสกเพื่อเป็นวิทยาทาน แต่บางคนเข้าไปคอมเมนต์ด้วยความสะใจก็มี สะกัใจ อะไรอย่างนี้ ดูแล้วมันเป็นศาลเตี้ยสาแก่ใจตัวเองอะไรอย่างนี้ เพราะว่าเหมือนที่หนูบอกไว้ในชีวิตจริงเขา เขาไม่สามารถทำความรุนแรงได้” (สัมภาษณ์ มีย่า เพศทางเลือก อายุ 34 ปี, 18 มิถุนายน 2562)

4. พื้นที่การแสดงออกแบบ “ตามกันไป”

ที่น่าสนใจคือ การแสดงความเห็นในเชิงลบนี้ มักเป็นไปในลักษณะตามๆ กัน กล่าวคือ เมื่อมีความเห็นที่หยาบคายรุนแรง จะมีการกดขึ้นชอบจำนวนมาก และส่วนหนึ่งเป็นการ “ตามกัน” แบบอ้อมๆ เพื่อแสดงการสนับสนุน ด้วยการกดไลก์ขึ้นชอบ

“...ส่วนใหญ่มักเกาะกระแสคนคอมเมนต์ คือคนสนใจในเรื่องที่มีคนคอมเมนต์เยอะ เรามักจะเข้าไปดูด้วย” (สัมภาษณ์ อุดมชัย อายุ 28 ปี, 1 กรกฎาคม 2562)

“...ส่วนใหญ่มักจะแสดงความคิดเห็นในโลกออนไลน์ทางอ้อมๆ บ้าง หรือไม่กี่ใช้คำคมเจ็บๆ หรือกล่าวลอยๆ หรือกดไลก์เพื่อสนับสนุนความเห็นที่หยาบคายรุนแรง และสงครามน้ำลายในโลกออนไลน์” (สัมภาษณ์ สมฤดี เพศหญิง อายุ 32 ปี, 1 มิถุนายน 2562)

ทั้งนี้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของนักวิชาการด้านจิตวิทยาที่เห็นว่าการแสดงความคิดเห็นในโลกเสมือนจริง ส่วนหนึ่งเกิดจากการมีความเห็นในบางเรื่องตรงกัน โดยเฉพาะในการใช้งานเฟซบุ๊กแฟนเพจ ที่ได้มีการออกแบบระบบอัลกอริทึม ที่สามารถทำให้ทราบว่า สิ่งใดคือสิ่งที่ผู้รับสารสนใจในเนื้อหา เพราะเนื้อหาที่เมื่อมีการกดขึ้นชอบหนึ่งครั้ง ระบบก็จะกำหนดหรือนำผู้นั้นไปสู่เนื้อหาที่มีความคล้ายกันทันที จึงกล่าวได้ว่า พื้นที่ความคิดเห็นเป็นพื้นที่สาธารณะบนโลกไซเบอร์ที่เอื้อต่อการแสดงออกความรุนแรงทางความคิด ซึ่งเป็นการกระทำตามกัน การรวมตัวของคนคล้ายๆ กัน ดังความเห็นของนักวิชาการด้านจิตวิทยาที่อธิบายดังนี้

“เฟซบุ๊กแฟนเพจที่เขามีอัลกอริทึม ระบบของเขาบอกอยู่แล้ว เขาจะทำได้เลย เพื่อเราโดยเฉพาะแบบว่า อันนี้อ่านเยอะมันก็จะดันขึ้นมาก่อนเลย ทั้งๆ ที่มันไม่ใช่ newest นะ มันไม่ใช่ใหม่สุด เขาดูจำนวนคนเข้าไปอ่านหรือไปกดไลค์หรือไปอะไรอันนั้น มันก็จะขึ้นมาเป็น top comments ที่ได้ยวนี้มีทับ top comments มี 1, 2, 3, 4 แน่นอนครีบ มันจะช่วยเราดึงประกายที่เรามีอยู่ในใจ มันก็จะคลิกเข้าไปละ คุณน่าจะเป็นคนหม่อมมากนะ มันก็ดึงให้เราเห็นใช่ไหมล่ะ ถ้าใช่ คุณก็เข้าไปคอมเมนต์ต่อไง แต่ถ้ามันไม่ใช่ คนที่เห็นต่างส่วนใหญ่แล้ว ไม่มีใครอยากโดน ถามว่าเห็นต่างใหม่ เห็นต่างนะ แต่ถามว่าการที่คุณคอมเมนต์ลงไป คุณกล้าพอขนาดนั้นไหม” (สัมภาษณ์ ฌานวัฒน์ ลิขิตจตุรเดช, 26 มิถุนายน 2562)

5. การแสดงความคิดเห็นกับการเลียนแบบ

ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสามกลุ่มคือ ผู้ติดตามนักวิชาการจิตวิทยา และนักวิชาการสื่อสาร สรุปผลได้ว่า ทุกกลุ่มมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่า การแสดงออกทางความคิดเห็นในพื้นที่ความคิดเห็นได้โพสต์ข่าวบนเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวนั้น มีผลต่อการเลียนแบบ โดยในกลุ่มนักวิชาการด้านจิตวิทยาเห็นว่า การเลียนแบบสามารถเกิดขึ้นได้ทุกวัย โดยเฉพาะด้านอารมณ์และคำพูดมากกว่าการกระทำ และยังเป็นผลของอิทธิพลของกลุ่มด้วย หรืออาจเรียกว่า “กระแส” ก็ได้ ทั้งนี้ คนที่มีความคิดเห็นเดียวกัน จะมารวมตัวกัน และคนที่มีความคิดเห็นต่าง ก็จะไม่สามารถเข้ากลุ่มได้ ต้องแยกออกไป หรือถูกทำให้ต้องออกจากกลุ่มไป ส่งผลให้พื้นที่สาธารณะมีการขยายตัวได้ และมีกลุ่มก้อนความคิดที่คล้ายๆ กันเกิดขึ้น ดังนั้น หากบุคคลไม่ต้องการถูกกีดกันออกจากกลุ่ม แต่ต้องการอยู่ในกลุ่ม ก็ต้องแสดงความคิดเห็นเหมือนคนส่วนใหญ่ หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นการ “เลียนแบบ” นั่นเอง ดังเช่นความคิดเห็นของนักวิชาการด้านจิตวิทยาต่อไปนี้

“...ส่วนการเลียนแบบทางอารมณ์ มันมีตั้งแต่เด็กจนโตเลยเลียนแบบทางอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของคำพูดมากกว่าการกระทำ ถ้าพูดถึงการเลียนแบบต้องแยกออกไปก่อน เลียนแบบคำพูด

เลียนแบบการกระทำ การกระทำอาจจะไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่คำพูดและอารมณ์ อาจจะค่อนข้างสูงนิดนึง” (สัมภาษณ์ ฌานวัตน์ สืบฉัตรเดช, 26 มิถุนายน 2562)

“...เป็นไปได้ โหมดลมันอยู่รอบๆ ตัวเรา การก๊อปปี้โหมดลมันก็อยู่รอบๆ ตัวเรา ถ้าในทางจิตวิทยา คนหนึ่งคนสามารถเป็นโรลโหมดลที่ดี หรือโรลโหมดลไม่ดีก็ได้ อารมณ์เหมือนเน็ตไอดอล ดารา กระแสในการคอมเมนต์เป็นแบบนั้น และมีความสนใจในเรื่องเดียวกัน มันก็รวมกันตรงนั้น หรือมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกัน มันก็ไปกันอยู่อย่างนั้น ใครที่แสดงความคิดเห็นที่แตกแยกแปลกออกมา ก็จะไม่โดน แม้ความคิดเห็นนั้นจะถูกก็ตาม ทิศทางแล้วแนวโน้มสามารถพยากรณ์ได้” (สัมภาษณ์ พรทิพย์ แม่นทรง, 12 มิถุนายน 2562)

ดังนั้น การแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย อาจกลายเป็นว่า เป็นการไปซ้ำเติมสิ่งที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างความเห็นของนักวิชาการด้านสื่อและการสื่อสาร ดังนี้

“...มีผลต่อการเลียนแบบอย่างแน่นอน หลายครั้งที่เห็นข่าวตามสื่อต่างๆ มักจะมีการพูดว่าได้เลียนแบบมาจากอะไร เช่น ภาพยนตร์ โฆษณา หรือไลฟ์ต่างๆ เพราะการนำเสนอแบบนี้ ไม่สามารถกลั่นกรองจากภาครัฐบาลก่อนเหมือนสื่อหลัก เพราะสื่อออนไลน์ต้องนำเสนอสิ่งที่เป็นไลฟ์ และแข่งกับความเร็ว อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อดีของสื่อออนไลน์นั้น จึงทำให้ขาดการกลั่นกรองและไต่ตรองจากผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าของเนื้อหาเอง” (สัมภาษณ์ นาดยา กันทะเสนา, 25 มิถุนายน 2562)

“...มันเป็นความหลากหลายสิ่งของแต่ละคนคิดก็หลากหลายไปด้วย บางคนรู้สึกแสดงอารมณ์ เหตุผลของเขาผ่านหน้า feed เป็นการที่โซเชียลมีเดียเปิดโอกาสให้เขาแสดงออก สิ่งที่เขารู้สึกอยู่แล้ว บางครั้งสิ่งที่แสดงออกไปเป็นการ bully ซึ่งกันและกัน หรือทำให้เหตุการณ์รู้สึกแย่ลง ความหลากหลายกลายเป็นว่า เราไปซ้ำเติมสิ่งที่เกิดขึ้น เราไม่สามารถตัดสินเขาได้ เราเห็นแค่หน้าเพจ ไม่สามารถบอกได้ว่าเขาเป็นคนอย่างไร แต่ละคน ชีวิตมีความซับซ้อน” (สัมภาษณ์ นิธิตา แสงสิงแก้ว, 21 มิถุนายน 2562)

ความเห็นของผู้ติดตามที่ให้สัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการจิตวิทยา และนักวิชาการสื่อและการสื่อสารเช่นกัน ในประเด็นที่ว่า การที่มีผู้เข้าไปแสดงความคิดเห็นในเชิงลบ ด้วยภาษาและอารมณ์รุนแรงนั้น เป็นผลมาจากการที่ตนเองต้องการระบายหรือแสดงความรู้สึกบางอย่างในชีวิตทำไม่ได้ และเป็นการทำตามความเห็นส่วนใหญ่ หรือที่เรียกว่า “เกาะกระแส” ดังเช่นความเห็นต่อไปนี้

“...ส่วนใหญ่มักเกาะกระแสคนคอมเมนต์ คือคนสนใจในเรื่องที่มีคนคอมเมนต์เยอะ เรามักจะเข้าไปดูด้วย” (สัมภาษณ์ อุดมชัย เพศชาย อายุ 28 ปี, 1 กรกฎาคม 2562)

6. ผู้ใช้สื่อต้องมีสติและรู้เท่าทัน

จากผลการศึกษาพบว่า สำหรับกลุ่มผู้ใช้หรือผู้ติดตามนั้น เห็นว่า ผู้ใช้สื่อจะต้องมีความเท่าทัน และมีสติในการบริโภคข่าวสารและการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะนี้ เพราะทางด้านองค์กรสื่อเอง รวมทั้งบุคลากรข่าว เช่น ผู้ประกาศข่าวนักข่าว ผู้เขียนข่าวหรือผลิตเนื้อหาข่าวเหล่านี้ บ่อยครั้งมุ่งนำเสนอสีสันเร้าอารมณ์ และใส่ความคิดเห็นลงไป ดังตัวอย่างความเห็นต่อไปนี้

“...ตนเตือนตน ให้รู้จักเสพสื่ออย่างมีสติและแยกแยะความถูกต้อง เพราะคนกลุ่มนี้เริ่มมีความรู้ที่เยอะขึ้น เรียนรู้ด้วยตัวเอง เปิดรับสื่อมากขึ้น ดังนั้นในระดับขั้นของบุคคลต้องใช้วิธี “ตนเตือนตน” หรือการกำกับตัวเองให้อยู่ในกรอบของความถูกต้อง ให้รู้สึกว่า การกระทำใดสมควร หรือไม่สมควร” (สัมภาษณ์ พิณ เพศหญิง อายุ 29 ปี, 30 มิถุนายน 2562)

ในขณะที่บางคนเห็นว่า ต้องระมัดระวังในการแสดงความเห็น หากไม่มีข้อมูลที่เพียงพอและถูกต้อง

“...ปกติเป็นคนอ่านข่าวตามหน้า feed ความเคลื่อนไหวอยู่แล้วเป็นปกติก็จะอ่านเกือบทุกๆ ข่าวที่เจอในหน้าเพจต่างๆ ไม่เจาะจงว่าเป็นข่าวอะไร แต่จะดูจากข่าวว่า ข่าวนี้เห็นมีคนพูดถึง มีคนกดไลก์เยอะ เหตุผลที่ไม่คอมเมนต์ เพราะว่าเรายังไม่มั่นใจว่าสิ่งที่เราอ่านเป็นเรื่องจริงเท็จแค่ไหน คืออ่านจากเพจข่าวเดียวก็เลยรู้สึกว่า ไม่คอมเมนต์ดีกว่า เพราะกลัวเดี๋ยวว่า มันจะผิด แล้วกลายเป็น

เหมือนกับเรายังรู้ข้อมูลไม่เพียงพอเลย แต่มาคอมเมนต์แบบผิดๆ (สัมภาษณ์ ออรา เพศทางเลือก อายุ 29 ปี, 1 กรกฎาคม 2562)

นอกจากนี้ ยังอาจไปขอความเห็นจากผู้อ่านก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็น โดยในเบื้องต้น อาจเพียงอ่าน และอาจกดขึ้นชอบ ดังความเห็นต่อไปนี้

“...เมื่อได้รับชมคลิปและพฤติกรรมความรุนแรง ก็จะไปคุยกับเพื่อนว่า มันมีเรื่องความรุนแรงแบบนี้ละ เพื่อนมีความเห็นว่ายังไง เหมือนกับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มักเข้าไปถูกใจในทันที แต่จะดูก่อนว่ามันมีข้อเท็จจริงอะไร อย่างไร แค่นั้น เพราะปกติไม่ได้เป็นคนที่ชอบเนื้อหาดังกล่าว เพราะฉะนั้นบางทีก็แค่อ่านๆ หรือดูคลิปแล้วเอาไปคุยกับเพื่อน” (สัมภาษณ์ ต้องศักดิ์ เพศชาย อายุ 29 ปี, 30 มิถุนายน 2562)

จากผลการวิจัยในส่วนของการความคิดเห็นของกลุ่มผู้ติดตาม นักวิชาการด้านจิตวิทยา และนักวิชาการด้านสื่อและการสื่อสาร ต่อพื้นที่การแสดงออกต่อความรุนแรงในเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว สามารถสรุปได้ว่า พื้นที่การนำเสนอข่าวของสื่อและการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้สื่อหรือติดตามสื่อเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าวนั้น เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างหนึ่งที่สมาชิกในสังคม ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม ซึ่งในที่นี้คือ ความรุนแรง อย่างไรก็ตาม การแสดงออกดังกล่าวเป็นลักษณะที่ประกอบด้วยอารมณ์และความรู้สึก ตลอดจนคำพูดที่รุนแรงต่อผู้ที่อยู่ในข่าว ทั้งที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงและผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรง จนทำให้เหมือนเป็นการซ้ำเติม หรือเพิ่มระดับความรุนแรงให้กับเนื้อหาข่าวนั้น ทั้งนี้ การแสดงความคิดเห็นเป็นไปในลักษณะการทำตามความเห็นกลุ่มหรือเกิดจากอิทธิพลกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจส่งผลต่อการเกิดการระรานหรือการแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงต่อกันได้ ประกอบกับพื้นที่ในโลกเสมือนจริง ทำให้ง่ายต่อการแสดงออก และไม่ทราบตัวตน ต่างจากการสื่อสารแบบเห็นหน้าค่าตา ดังนั้น การแสดงออกทางอารมณ์ การใช้ภาษาและความรุนแรงทางความคิดจึงเกิดขึ้นได้ง่าย และเป็นการกระทำที่ตามๆ กันไปหรือการเลียนแบบทางการแสดงอารมณ์และความคิดนั่นเอง ดังนั้น ผู้ใช้สื่อจึงควรต้องตระหนักและรู้เท่าทัน พร้อมใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ ก่อนที่จะตัดสินใจแสดงออกใดๆ

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า เนื้อหาความรุนแรงนั้น ถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ทั้งที่เป็นสื่อสถาบันและสื่อที่ไม่ใช่สถาบัน โดยความรุนแรงด้านร่างกายเป็นสิ่งที่พบได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การแสดงความคิดเห็น แม้ว่า จะใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ แต่ผู้ที่แสดงความคิดเห็นเนื้อหาส่วนใหญ่ไม่สนับสนุนกับการกระทำความรุนแรง ดังนั้น จึงเป็นโอกาสของสื่อรวมทั้งประชาชนผู้ใช้สื่อในการพัฒนาให้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์เป็นเวทีที่จะส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกัน และการยุติความรุนแรง ให้เป็นเวทีสนทนาเชิงบวกเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมต่อไป

2. ผู้บริหารเฟซบุ๊กแฟนเพจประเภทข่าว ทั้งที่เป็นสถาบันและไม่ได้เป็นสถาบัน ควรพัฒนาการนำเสนอเนื้อหาให้มีความรุนแรงลดลงหรือมีการบริหารเนื้อหาที่ดี ที่มีการคัดกรองและจัดรูปแบบที่เหมาะสม ไม่ว่าจะ เป็นภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง หรือการบรรยายด้วยข้อความหรือเสียง ให้มีความเหมาะสมและไม่ควรเพิ่มระดับความรุนแรงหรือช่วยให้ผู้ติดตามแสดงความคิดเห็นที่รุนแรงต่อกัน เพื่อสร้างประเด็นทางสังคม แม้จะเป็นเพียงความรุนแรงในโลกออนไลน์ก็ตาม

3. เพิ่มหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) โดยการรณรงค์ให้ผู้แสดงความคิดเห็นต่อข่าวความรุนแรงมีสติและสร้างสรรค์สื่อในเชิงบวก ไม่แชร์เนื้อหาที่รุนแรง โดยเฉพาะการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในเชิงการส่งเสริมความรุนแรง ภาครัฐและภาคเอกชนควรพัฒนาเพื่อเสริมสร้างให้บุคคลมีทักษะ คิด วิเคราะห์ แยกแยะ เนื้อหาข้อมูลที่ท่วมท้นบนโลกอินเทอร์เน็ต รวมทั้งเข้าใจวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่มาพร้อมกับการสื่อสารไร้พรมแดน ผู้ติดตามข่าวความรุนแรงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการเรียนรู้ และเข้าใจสภาพการณ์เกี่ยวกับปัญหา การแสดงความรุนแรงในเครือข่ายสังคมออนไลน์ การส่งเสริมให้มีการพัฒนาตนเองและรณรงค์ ให้มีการพัฒนาตนเองและสังคมในมิติเกี่ยวกับการรู้เท่าทัน โดยการผลักดันให้พื้นที่สังคมออนไลน์ให้เป็นสังคมแห่งการแสดงความคิดเห็นที่มีคุณภาพมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะงานวิจัยในอนาคต

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเพื่อหาแนวทางแก้ไขและป้องกันพื้นที่การนำเสนอข่าวความรุนแรง รวมถึงการแสดงความคิดเห็นในพื้นที่การนำเสนอข่าวในโลกออนไลน์ และศึกษาแรงจูงใจในการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง ส่วนใหญ่มักจะแสดงพฤติกรรมทางด้านลบออกมา โดยเลือกใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจเป็นสื่อที่เรียกร่องความสนใจ การพลิกวิกฤติและแสวงหาโอกาสในการสร้างพื้นที่ทางเฟซบุ๊กแฟนเพจ เป็นพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์เชิงบวกของผู้ติดตามเนื้อหาความรุนแรง เพื่อเป็นการลดทอนพฤติกรรมของบุคคลที่มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง และการแสดงวาจาเกลียดชัง (hate speech) ในพื้นที่ของโลกออนไลน์

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ (2547), *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*, กรุงเทพฯ: แบรินด์เอจ.
- จิรัฏฐ์ ศุภการ (2545), *การอธิบายตัวตนในชุมชนเสมือนจริง*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชวิตรา ตันติมาลา (2560), "พื้นที่สาธารณะและการผลิตพื้นที่: ความหมายใหม่ของความสัมพันธ์ทางสังคม", *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.*, 10(1).
- น้ำทิพย์ วิภาวิน (2558), "เครือข่ายสังคมในสังคมเครือข่าย = Social Network in a Networked Society", *วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ*, 8(2): 119-127.
- พีระ จิระโสภณ (2548), "ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน", ใน *เอกสารสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร*, นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ระวี แก้วสุกใส และชัยรัตน์ จุสาล (2556), "เครือข่ายสังคมออนไลน์: กรณี เฟสบุ๊ก (Facebook) กับการพัฒนาผู้เรียน", *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 5(4).
- ศุณิสา ทดลา (2542), *รูปแบบพฤติกรรมกรรมการสื่อสารในห้องสนทนาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต*, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ไสอณะเสถียร (2559), *ทฤษฎีการสื่อสาร*, กรุงเทพฯ: ระเบียบทอง
- อรอนงค์ อินทรวิจิตร และนรินทร์ กรินชัย (2542), *ผู้หญิงและเด็ก: เหลือความรุนแรงในครอบครัว*, กรุงเทพฯ: ปกเกล้าการพิมพ์.

อังคณา ศิริอำพันกุล (2561), "ภาวะซึมเศร้ากับพฤติกรรมการใช้สื่อโซเชียล", *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10 (พิเศษ): บทนำ.

เอมิกา เหมมินทร์ (2566), "พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร", *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 9-10(16-17).

ภาษาอังกฤษ

Autamachan, W. (2001), *Social Media Reform Main Ideas and Lessons from Other Countries*, Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University.

Deuze, M. (2003). "The Web and its Journalism: Considering the Consequence of Different Types of Newsmedia Online", *New Media & Society Journal*, 5: 203-230.

Dye, T. (1992), *Understanding Public Policy*, NJ: Prentice Hall.

Feshbach, S. and Singer, R. (1971), *Television and Aggression*, San Francisco: Jossey-Bass.

Heim, M. (1998), *Virtual Realism*, Oxford: Oxford University Press.

Jackson, J. (1984), *Discovering the Vernacular Landscape*, New Haven, CT: Yale University Press.

McConnell, B. and Huba, J. (2003), *Creating Customer Evangelists: How Loyal Customers Become a Volunteer Sales force*, Chicago: Dearborn Trade Publishers.

Morgan, M. (2009), "Cultivation Analysis and Media Effects", *The Sage Handbook of Media Processes and Effects*, London: Sage.

Newman, N. (2009), *The Rise of Social Media and Its Impact on Mainstream Journalism*, Reuters Institute for the Study of Journalism, Department of Politics and International Relations, University of Oxford.

Pearntum, C. (1999), *Establishment of City: City Political Community and Civil Society*, Bangkok: Grassroots Development Institute.

Rieger, O. (2010), "Framing Digital Humanities: The Role of New Media in Humanities Scholarship", *First Monday*, 15(10).

Skoler, M. (2009), "Why the News Media Became Irrelevant—And How Social Media Can Help", *Nieman Reports The Nieman Foundation For Journalism At Harvard University*, 63(3).

สื่อออนไลน์

ขจรจิต บุนนาค (2544), *ความขัดแย้ง VS ความรุนแรง*, สืบค้นจาก http://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_11/pdf/aw21.pdf.

- ข่าวช่อง 8 (2562), *สามีทำร้ายภรรยา กระชากหัวลากขึ้นรถ ล่าสุดภรรยาเสียชีวิตแล้ว*, สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/669573866424208/posts/2076667282381519?sfns=mo>
- เดลินิวส์ (2562), *หนุ่มรับเหมาน้อยใจแฟนสาว ปีนจ่อข่มขืนยัดตัวดับคาบ้าน*, สืบค้นจาก <https://www.dailynews.co.th/crime/687446>
- ไทยรัฐออนไลน์ (2562), *แฟนหนุ่มโหด ทำร้ายร่างกาย: สาวสุดอิน ถูกแฟนหนุ่ม ทำร้ายร่างกาย ตะ ต่อย แถมถ่มน้ำลายใส่หน้า*, สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/thairath/videos/vb.146406732438/472599409936556/?type=2&theater>
- โบรท์ ทีวี (2562), *หนุ่มยี้มระรื่น "ปีบคอแฟน" ลงเฟซบุ๊ก ช้าชูปปล่อยคลิปโป๊ประจານ*, สืบค้นจาก <https://www.brighttv.co.th/hot-clip/358076>
- ปณชัย อารีเพิ่มพร (2561), *สรุปข้อมูลโซเชียลมีเดียไทยปี 2017 วัยรุ่นหนีพ่อแม่มาเล่นทวิตเตอร์มากขึ้น เฟซบุ๊กแตะ 49 ล้านราย อันดับ 8 โลก*, สืบค้นจาก <https://thestandard.co/thailand-social-media-statistics-2017/>
- สำนักข่าวทีนิวส์ (2562), *สาวไลฟ์สด ตาหนีร้านทำเล็บชื่อดัง ก่อนถูกพนักงานตบกลางร้าน*, สืบค้นจาก <https://www.77jowo.com/contents/129329>
- อีจัน (2562), *รักแล้ว ทำไมต้องฆ่า?*, สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/ejan2016/videos/vb.634784363349240/352304042292229/?type=2&theater>
- Gibson, W. (1984), *Neuromancer*, retrieved from <https://storylog.co/story/57f379c0fa1963e762872493>
- Wanapitak, W. (2011), *Critical Theory of Jurgen Habermas: Political Public Sphere and Freedom on the Internet*, retrieved from <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=728311>